

Slovanská
knihovna.

Славянская
Библиотека.

SLOVANSKÁ
KNJIZNICA.

Urejuje in izdaja

Andr. Gabršček.

Národne
PRIPOVEDKE V SOŠKIH PLANINAH.

„Iz naroda za narod“
zbral in napisal A. G.

II.

Tiska in zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček
v Gori, Gosposka ulica šte. 9

Za koroške Slovence.

Ko je bil naš urednik v Celovcu pri krasni slavnosti v proslavo rajnih slovenskih prvakov Einspielerja in Slomška, razdelil je med Zilanke v narodni noši in druga dekleta večje število Gregorčičevega snopiča naše knjižnice. Sprejele so ga z velikim veseljem. Pri tej priliki je doznal, da koroška mladina še prav malo pozna Gregorčičeve poezije in da sploh pogreša zabavnih slovenskih knjig.

Mi smo pripravljeni, odstopiti 2000 snopičev za znižano ceno po 6 kr. snopič, da se razdelé med koroške Slovence. V ta namen se obračamo do slovenskih rodoljubov za radodarne doneske; vsak darček bo objavljen na platnicah prihodnjih snopičev. Za izkazano svoto pa pošljemo nekaterim znanim koroškim rodoljubom toliko snopičev, kolikorkrat po 6 kr. dobimo. Da bo vse v redu, naznamimo tudi to, komu in koliko smo jih poslali.

Mnogo je Slovencev, katerim ne bo težko, žrtvovati nekoliko novcev ali desetih za probujajoči se slovenski Koročan.

Gospodom učiteljem slovenščine na srednjih šolah.

Odličen učitelj slovenščine na neki srednji šoli nas vspodbuja, da bi izdali v « Slovanski knjižnici » take izvirne slovenske pesniške in pripovedne proizvode, katere bi mogli gg. učitelji rabiti za čitanje v šoli. Nemci in drugi narodi imajo vse polno takih posebnih izdaj za šolsko uporabo.

Mi smo pripravljeni, izvršiti ta nasvèt, kajti ne le šolski mladini, marveč tudi širšim vrstam slovenskega naroda bo to le v prid, ako dobé za takó malenkostno ceno v roke dobre izvirne spise.

Prosimo prav uljudno, da bi vsi učitelji slovenščine premišljevali o tem načrtu, namreč: katere spise naj bi podali v « Slov. knjižnici » naši srednješolski mladini. Mi bi izdali tudi kratek pregled slovenske književnosti za šolsko uporabo, ako se gospodje učitelji zjedinijo o tem. — Prosimo, da bi vsak gg. učitelj naznanil svoje mnenje; mi bomo posredovali, da pridejo vsi taki nasveti vsem gospodom pred oči, ker le takó bo mogoče doseči popolno sporazumljenje.

„SLOVANSKA KNJIŽNICA“

Snopič 29. V Gorici, 7. nov. 1894. Cena 12 kr.

Národne pripovedke v Soških planinah.

„Iz naroda za narod“ zbral in napisal A. G.

II.

W = 03000226J
ID 2 58403J84

1. Sirotica.

(Kobarid.)

Živel je nekedaj mož, ki je imel brhko, doŕtro in zeló ljubeznivo ženico. Le - tá mu povije krasno deklico, kateri se je bralo že pri rojstvu s preza-lega obrazka, da je namenjena za nekaj imenitnejšega, boljšega, kakor je bila mati njena. Komaj pa je bila stara sedem let, umré jej mati; uboga deklica je postala — sirota.

Sirotici — takó so jo zvali odslej ljudjé — je priskrbel oče mačeho, ki je bila zeló hudobna ženska. Tudi ona mu povije deklico, ki se pa ni smela niti z daleka primerjati s prekrasno Sirotico. Sirotica je bila silno lepega ‚stasa‘, vedno so jej cvêla njena rdeča ličeca, kakor spomladanska cvetka so bila njena usteca, iz krasnih črnih očij jej je sijal ogenj življenja, — starala se pa kar nič ni.

Tá vabljiva krasota Sirotice in velikanska razlika med njo in pravo hčerjo pa je silno pekla hudobno dušo mačeha njene. Nalaga jej najtežja opravila, pretepa jo, zaničuje in preklinja; hrane

pa jej ne dá niti tóliko, da bi se bila le jedenkrat do sita najedla! Vse zamán, od dné do dné se je opazala rastoča krasota zatirane Sirotice.

Nekega jesenskega dne jo pošlje za kravico na pašo. Seboj pa jej dá polno naročje prediva, katero mora opresti do večera. „Oj, ojoj meni!“ — zdihuje Sirotica — „kakó naj opredem tóliko prediva — in že do večera, ko nimam nè kolovrata, nè preslice in nè vretenc?! Oj, ojoj, drevi bode po meni!“

„Nikár ne žaluj, nikár ne obupuj!“ — nago-vori jo kravica v njeno največje začudenje; — „daj predivo meni, da ga pojém, — za mano pa bodeš pobirala že dvršena v r e t e n c a!“

Oj, káko veselje za ubogo Sirotico, ko je nabrala poln predpasnik obilo namotanih vretenc!

Ko je videla mačeha, kakó izbornó jej je opredla Sirotica dano ji predivo, jezilo jo je, da ni mogla pretepati radi tega uboge Sirotice. Čudno pa se jej je zdélo vendarle, da je oprédla Sirotica takó lepó, a ni imela nè kolovrata nè vretenc. „Ker je opredla takó lepó ničvredna ta vlačuga, opresti mora tudi moja hči!“ — rohnela je mačeha.

In res, koj drugega dne pošlje mačeha svojo hčerko na pašo. Dá jej prediva, a v torbo jej napolni vse polno dobrih jedil, da bi hčerka ne trpela lakote. Komaj pa pride s kravico iz vasi, zdivjá jej kravica tjá po tujem polju; tu pograbi za glavo zelja, tam zaleze v sredo tuje njive. In

takó je divjala kravica do poldne, da je izgubila pastarica predivo in torbo ter vsa spehana in lačna komaj prilezla domóv.

„Kakó je pač tó?!“ — jezila se je mačeha. Prihodnjega dné pa pošlje zopet Sirotico na pašo. Ko jej pa prinese poln predpasnik obilno namotanih vretenc, začne rohneti hudobna mačeha: „Kakó je to, da pa moja hči tega ne zná?! Mora in mora!“ — in zopet pošlje za kravico svojo hčerko. A kaj, še hujše se jej je godilo nego prvega dne!

Ko pa pase tretjega dné zopet Sirotica, odgovori jo kravica: „Veš kaj, draga moja Sirotica, jaz sem se zeló zamerila hudi najini gospodinji, ker sem njeno hčer dvakrat takó silno utrudila in naganjala tam po polju; jutri me zakoljejo! Ko me bodo parali, izprosi si moje želodce in v ‚prebiralniku‘ (- kapici -) dobiš lep, zlat ključek, ki odpre skalo konec tega travnika. V skali pa dobiš tri obleke: s o l n ě n o, l u n i n o in z v e z d i n o, lepe čeveljčke in zlat voziček, ki sam vozi. Ko pojdeš k sv. maši, obleci vsakikrat drugo krilo, obuj čeveljčke in sedi na voziček, ki te popelje do cerkve, kjer se t i r o d í n o v a s r e č a“.

Prihodnjega dne pride mesar ter zakolje kravico; Sirotica je točila grenke solzice po jedini in najzvestejši prijateljici svoji. Ko izrezuje mesar drob, tedáj zaprosi Sirotica mačeho: „Ljuba moja mamka, dajte želodce meni, da jih očistim jaz; saj

veste, da je to delo pri drobu najsitnejše, in nečem, da bi se vi preveč trudili!“

„Tu imaš, godrnjalo!“ — zareži hudobna mačeha; — „a le glej, da mi vse dobro osnažiš, sicér bo — pela!“

Ko prereže Sirotica „prebiralnik“, pade jej v roke prelep, zlat ključek. Oj, kakó rádosno ga skrije na svoje prsi!

Prihodnjo nedeljo gredó vsi k sv. maši. Ker je pa bila za možitev tudi prava hči, našémi in nališpa jo mačeha, kar največ more, da bi lovila takó pozornost mladeničev. Sirotici pa dá cel kup s peskom namešane kaše ter jej zareži: „Le glej, ti lenoba lenobna, da prebereš tó kašo do poldné, skuhaš in prineseš že na mizo, da nama ne bo treba še - le čakati, ker lačne bove in trudne!“

„Oj, gorjé mi, ubogi sirotici, kaj naj začnem, kakó naj opravi vse tó že do poldné?! In danes je nedelja, jaz pa bodem brez sv. maše. O Bog! — ne.“ — in ni še končala Sirotica svoje tožbe, kar prileti trop drobnih tičic, ki vse umes žvrgolé: „Sirotica, le pojdi, pojdi v cerkvico, poišči tam si srečico! Me že za te vse opravimo!“

Sirotica teče k skali, odpré jo in glej: vse je bilo takó, kakor je bila povedala zvesta kravica! Hitro obleče solčno krilo, natakne na nogi prekrasne čevljičke, sede na voziček, ki jo po bliskovo pripelje do cerkvice, — — na kar voziček izgine. Ko ustopi v cerkev, vse radovedno in zavidljivo

ogleduje mlado, krasno in takó bogato nadičeno gospó. Tudi mačeha jo je pogledovala z belim očesom; jezilo jo je, da se za njeno hčer nikdo še zmeni ne, a vse zijá le v tó zalo gospó.

Še najbolj pa se je bil zagledal v njo neki mlad, silno bogat grof, ki do tiste nedelje ni še čutil ljubezni v svojem srcu. Ko je prišel ta grof domóv, potoži materi svoji: „Oj, mati moja, danes je zagorelo moje srcé s plamenom vroče ljubezni! Videl sem v cérkvi neko mlado, oj, takó zalo gospó, a ne vem nè kaj je, nè odkod je!“ Mati grofinja pa je bila le-tega jako vesela; dé mu: „Veseli me, sin moj! Le poišči si jo, jaz jo sprejem prav rada v mojem gradu za nevesto in — hčer!“

Ko je končala maša, odslá je Sirotica prva iz cerkve, kjer jo je že pričakoval oni zlati voziček. V hipu jo pripelje k skali, kjer se preobleče ter pohiti domov, — in kaša je stala že na mizi. Ljudstvo pa je kar drlo iz cerkve, da si ogleda prezalo gospó, — in: kam neki pojde?! Se-vé, videl ni nikdó, a najbolj je bolelo to tistega zaljubljenega grofa.

Zeló razkačena prihrumi mačeha domov ter upije: „No, vlačugarsko motovilo ti, si li pripravila kosilo?! Oco, medve sve videle danes neko bogato in krasno gospó! Kaj si ti, kvrevsalo krevsasto!“ — „Naj bo pa z Bogom, če ste videli!“ — zavrne ji ponižna in nedolžna Sirotica.

Drugo nedeljo odide mačeha s hčerjo zopet v cerkev, a Sirotici dá zopet jednako hudo opravilo, katero opravljajo drobni tički. Sirotico pa pelje zlati voziček v „lunini obleki“ k cerkvi. V cerkvi se je bilo zbralo polno radovednega ljudstva: da bi morda videli tisto zalo gospó, o kateri se je bil raznesel glas na daleč okoli. Med njimi v prvi vrsti je bil zaljubljeni grof. Sirotica ustopi, zadnja, kakor prvič, — in vse zagolči po cerkvi od samega začujenja; grof prebledi in zaljubi se še bolj v tako krasoto. Grof je namreč popraševal na daleč okrog, da bi prišel mladi gospi na sled, — a brez uspeha!

Ko končá maša, odide Sirotica prva in zopet je izginila izpred očij radovednemu ljudstvu. Domá pa se je godilo prav takó, kakor prvič.

Grof se je jokál svoji materi: „Oh, mamka moja, kakó me boli srčece moje! Danes sem jo videl zopet. Zadnja je prišla, a prva je odšla. Oj, kakó je krasná!“ Mati pa ga potolaži: „Nečesa sem se domislila, da jo dobimo; poslušaj me! Ko bode prihodnjo nedeljo tista gospa že v cerkvi, namaži cerkveni prag z b e z g o m. Ko pohiti potem tista gospá iz cerkve, prilepi se ji jeden čevljček k pragu. Katerikoli pa bode oni čevljček prav, tista je, tista naj bo tvoja žena!“

Tretjo nedeljo pride Sirotica v „zvezdini obleki“ v cerkev, grof pa namaže cerkveni prag z b e z g o m. Maša končá, a Sirotica hiti iz cerkve.

Ko stopi na cerkveni prag, glej: č e v e l j č e k s e
j i p r i l e p i k p r a g u , o n a p a n i m a č a s a , d a
b i p o b i r a l a č e v e l j č e k , m a r v e č s e d e n a v o z t e r
o d h i t i d o m ó v , k a k o r p o n a v a d i .

Kjerkoli je bilo kako deklé, gotovo je prišel
grof, da jej pomeri oni prekrasni čevljček, — a
nobenemu dekletu ni bil prav. Konečno pridejo
tudi k naši mačehi. Hudobna mačeha je že prej
skrila Sirotico pod neko korito, a svojo hčer
posadi vso nališpano za mizo. Grof pride, posku-
šajo jej čevljček, a noga noče in noče vanj,
dasi jo je mačeha potiskala in potiskala, da jej
je konečno lil že krvavi pot po čelu. Nu, noga
bi že še šla, a hčerka je imela poleg drugih napak
tudi ,k r i v o p e t o , — in tá je bila mačehi še
najbolj na poti. Vsa razjarjena pograbi sekiro in
odseče k r i v o p e t o . Kar zapoje petelinček na
ves glas:

Kikiriki - i - i - i ,

Sirot' ca pod koritom čepi - i - i - i ,

Strašno trpi - i - i - i ,

Ostudba pa za mizo sedi —

Kikiriki - i - i - i !!

„Kaj pa je tó?!“ — začudi se grof in vse
njegovo spremstvo. „I, nič, imá le tako navado!“
— dé mačeha ter potiska nogo v čevljček, noga
pa noče in noče. „Nu, bo li kaj, ali gremo dalje!“
— pravi grof že malo nejevoljen.

Kikiriki - i - i - i ! — itd,

zapoje petelinček. Vsi se zopet osupli pogledajo.

Kikiriki - i - i - i ! — itd.

zapoje na vse grlo tudi v tretje. Kar privzdigne nekdo iz spremstva neko korito, izpod katerega poskoči Sirotica, krasna, kakor spomladna rožica, da kar očara mladega grofa. Pmerijo jej čeveljček, ki se ji takó lepó oprime drobne nožice, kakor bi bil k nogi prilit. Ves ognjen jej reče zaljubljeni grof: Oj, le z mano, z mano nevestica moja, da te peljem k svoji materi!“

Sirotica pa ni hotela prisesti k njemu na voz. Pelje ga k skalici, obleče solnčno krilo, dene še ostali dve krili k sebi na vožiček, povabi tudi svojega ženina, da prisede, ter zdirja po bliskovo v grad, kjer jo mati grofinja radostno vsprejme in poljubi. V nekaj tednih pa so obhajali poroko srečnega para.

Mačeha pa je ostala z dolгим nosom, še mnogo večjim nego je bila hčerinina „kriva peta“.

2. Lucifer se ženi. *)

(Kobarid.)

Bila sta oče in mati, ki sta imela tri hčere. Nesreča pa je hotela, da se jim ni približal niti jeden ženin. To je močno jezilo mater; oče pa je

*) Prim. „Kres“ V. 146. Neje dobro ženi vse povedati. (Varaždin.)

klel: „Čem jih omožiti, če jih imam dati samemu hudiču!“

Lucifer je bil koj pripravljen, da ugrabi tri duše. Računal pa je na žensko radovednost. Kakor kak grof pride k očetu te ga zaprosi za staršo hčer. Z velikim veseljem mu jo dá, češ: če je ne dam takemu gospodu, komu pak?! Hudič jo pelje v neki navidezen grad ter ji reče: „D drugega opravila nimaš, kakor da nosiš iz sobe v sobo tó -le zlato jabelko; v dvanajsto sobo pa ne smeš pogledati!“ Ona vzame zlato jabelko ter leta po gradu iz sobe v sobo. Pride do vrat dvanaj, ste sobe. Tu postojí ter si misli: „Kaj bi neki bilo, če tudi pogledam? Do sedáj je bila vsaka soba lepšain kdó vé, kaj je še-le v tej?“ Radovednost jo premaga, odpré in zagleda pekel, kakó hudiči mučijo uboge duše: jabelko pa jej pade v pekel, kjer je zgorelo. Vsa zmočena zapré vrata ter teče proč. Sreča jo njen mož — — lucifer. „Kje je jabelko?“ — zaupije ter pahne še njo v peklenško brezno.

Na tó se napravi lucifer k očetu, kateremu laže: „Moji ženi je silno dolgočasno; pustite z mano vašo drugo hčer, dobro se ji bo godilo. Oče dovoli. Ali jednaka usoda jo je doletela, kakor staršo njeno sestro. Pogledala je v pekel, kamor jej pade zlato jabelko. Notri zagléda tudi svojo sestro, ki jej pravi: „Gorjé nama, sestríca, v peklu své, od kjér ni rešitve!“ Hudič prileti ter

pahne še njo v pekel, ker ni imela več zlatega jabelka.

Lucifer se napoti v tretje do očeta Reče mu: „Kjer sta že dve, naj bo še tretja! Dovolite, da odpeljem še najmlajšo hčer; se malo povesešimo, ker nas bo lepa družba!“ Hudič odpelje takó še najmlajšo hčer, ki je bila pa bolj zvitá, kakor si je hudič mislil. Ko jej dá zlalo jabelko in jej prepové, da ne smé pogledati v dvanajsto sobo, misli si: „Že vem, kaj storim. Jabelko zavežem v predpasnik, da mi ne odletí: ker pa ne vidim tu mojích sester, — že ni vse v redu. Moram pogledati!“ Gré ter odpré kar naravnost dvanajsto sobo, kjer se ji pokaže strašán pogléd: sestri njeni sta v peklenskem breznu. Obe upijete: „Oh, sestríca, reši naji, reši, ker imaš še tisto nesrečno zlato jabelko!“ Ona pa jima reče: „Samó potrpi ta malo, pa vaji rešim!“ Ko pride lucifer domú, praša jo koj, ali ima še zlato jabelko. Ona mu ga pomolí pred nos, — in lucifer si od jeze odgrizne spodnjo ustnico.

Nekega dné vzame velik koš, gré v pekel po jedno sestro ter jo pokrije v košu. Ko pride hudič domú, reče mu: „Nesi, nesi našim domá ta-le dar! Kar zadéni in ne glédaj, kaj jim darujem; možjé naj ne bodo preveč radovedni. Če bi pa hotel pogledati, koj bom za tabo; ti že zakričím: vidim, vidim!“ S tem je poučila tudi sestro v košu, kaj in kakó naj bi rekla, če bi hotel hudič pokukati

v koš. Lucifer zadene koš na hrbet ter nese proti hiši nesrečnih — — ukletih hčera. Potil je res krvav pot, ker nesel je babo v košu. Ko pride do hišnega praga, zvrne kar koš v hišo ter hiti proti domu.

Čez nekaj dnij mu napravi še jeden koš »daril« za svoje stariše, katera nese hudič prevarjenim starišem. Bil je sicér malo nejevoljen, a kaj: babo je treba ubogati! In takó je nesel ter rešil iz pekla sam hudič že dve sestri.

Nekega dné pa mu reče najmlajša žena njegova: „Ti, potem ko se povrneš, dobiš zunaj v veži še jeden koš daril za stariše moje. Bodi takó dober in nesi. Pa, ne bodi radoveden, veš — saj je takó in takó v zadnje!“ Hudič se je malo jezil, vendar ne reče nič ter otide. Medtem pa napravi nekako ženo iz slame, obleče ji svojo obleko ter jo postavi pred peč. V peči zakuri ogenj, a slamnati ženi dá v roko lopato, češ: da ona potika v peč. Sama pa gre v koš ter se pogrne.

Čez nekoliko časa pride lucifer domú, zadene koš ter dé proti slamnati ženi: „Sedaj grem, da veš!“ Po poti pa je bil silno radoveden, kaj neki nosi tóliko na dom. Že hoče vzeti koš z ramena, kar zavpije v košu: »Vidim, vidim!“ — »Če vidiš, pa vidi!“ — misli si lucifer ter teče dalje. Mislil je, da ga le žena zalezuje. Pride do hiše, vrže koš v hišo ter teče domú. Domá pa je slamnata žena še vedno potikala v peč. Reče jej: »Nesel

sem, veš, a upam da v zadnje!» Slamnata žena le molči. «No, si li jezna, ka-li?» — dé jej ter jo hoče malo poriniti, a začuti šum — slame. Še-le sedáj zapazi lucifer veliko prevaro! Pograbi slamnato babo ter jo porine v peč; teče v pekel, kjer tudi starših dveh sester ni bilo več. Na tó pa leti v njih hišo, katero so pa vso prekadili in preškropili z blagoslovom; na vsakaterih vratih je bilo zapisano „sveto sladko imé Jezusovo“, — in hudič je izgubil vso moč do tiste hiše. Jezno udari ob vogel, da se podere pol hiše.

Takó, vidite, je hudič zvabil v pekel tri uklete hčere, a jih znosil zopet v košu na njih dom. In vsega tega bi ne bilo potreba, da ni bilo očetove — — kletve.

3. Dva brata.

(Livek.)

Dvema bratoma umrl je ljubljeni oče. Zapustil jima je precejšnjo svoto denarja, da si ga sama razdelita na dva jednaka dela. Mlajši brat pravi starejšemu: „Pojdiva v cerkev, tam si ga razdeliva in malo pomoliva, da si z denarjem vred izprosiva tudi blagoslova božjega“. Starejši brat pa noče in trdi, da bodeta veliko srčnejša, če si razdelita zapuščnino pred cerkvijo. Mlajši brat pa trdi

svojo, no starejši prav takó svojeglavno svojo. Skregala sta se naposled prav do dobrega. Konečno pa se vendarle pomirita ter se dogovorita, da poprosita o tem prvega človeka, katerega srečata, naj jima po svoji najboljši vesti razsodi prepir. Če poreče, da je mnogo bolje, če si razdelita zapuščnino v cerkvi, dobi ves denar mlajši brat; če pa poreče, da je bolje z u n a j cerkve, ostane vsa zapuščnina starejšemu. Šla sta iz mesta proti nekemu mostu; počakala sta na mestu, da bi prišel tam mimo kak človek, ki bi mogel pošteno razsoditi čudno stavo.

Nista čakala dolgo, ko zagledata nekakega gospoda, ki jo je kaj naglo mahal naravnost proti njima. Ali to ni bil zares kak posveten gospod, bil je sam z l o d i, ki vtakne svoj nos v vsako prepirko, če mu le kaže kaj dobička. Ko sta ga zagledala, dejal je starejši brat mlajšemu: „Glej, glej, kakó sva srečna! Onega le gospoda poprašava, pa bo mir besedij; on bo gotovo vedel take reči, saj je gospod“. Mlajši brat je bil zadovoljen. Medtem je prišel „gospod“ že do njiju. Starejši brat se mu odkrije in prikloni, kakor se spodobi pred gospôdo, in ga upraša: „Kaj menite vi, gospod častiti, ali je več sreče, če si razdeliva midva očetovo zapuščnino v cerkvi ali zunaj nje? Pa ne zamerite, da vas nadlegujeva s tako smešno sitnostjo!“ — „Ooo, celó nič ne!“ odgovori prijazno zlodi: „vsekakor je bolje, če si razdelita dedščino z u n a j cerkve“.

Starejši brat se mu zahvali prav lepó in ponižno, mlajši pa se je kiselo držal; tuji gospod gré dalje po svojem dozdevnem potu. Mlajši brat je zgubil takó svoj delež. Predno pa sta se brata ločila, dogovorila sta se, da se snideta čez leto in dan na tistem mostu: videti hočeta, kdo od njiju bode ob letu srečnejši in zadovoljnejši. Ločita se.

Starejši brat mahnil jo je naravnost v gostilnico, da bi se poveselil malo s svojimi prijatelji zaradi te svoje izvrstne 'kupčije'. Mlajši brat pa se napoti križem v svet, da bi poiskal svojo srečo. Temna noč dohiti ga v divjem gozdu. Splezal je na smreko, da bi prenočil gori na gostem vejevju. Po noči ga zbudi neko govorjenje. Napné ušesi in sliši, da se pogovarjajo in kratkočasijo med sabo gozdne Vile. Pogovarjale so se o kraljčini tiste dežele, ki je ležala na smrt bolna v neizmerno žalost kralja in vsega ljudstva. Ozdraviti pa bi se dala samó na jeden način, česar pa ne zná nobena živa duša. Trebalo bi samó — in tu je napel oni na smreki še bolj svoji ušesi — da zajaše kdo najčistejšega belca iz kraljeve konjarnice, podi naj ga po bliskovo trikrat okoli tistega mesta, da bo belec moker do zadnje dlačice; konja naj potem obriše z belim prtom, a s tem prtom naj oriblje bolno kraljevo jedinico, ki bode potem zdrava in zadovoljna do pozne starosti.

Trudni popotnik ni več zatisnil očij. Po glavi mu je rojila dragocena novica in pred očmi je

videl slavno, sladko bodočnost. — Na vshodu je začel svitati beli dan. Vile so umolknile. Z veselimi in lahkim srcem zleze naš popotnik zjutraj s smreke ter se napoti naravnost proti glavnemu mestu tiste dežele. Celo mesto je bilo preoblečeno v črno, v znamenje občne žalosti, ki se je tudi res brala z lica poslednjega meščana. Naš popotnik izve, da se kraljičina bori že s smrtnim angeljem. Hipoma se dá prepeljati na kraljev dvor. Tam poprosi, da ga peljejo pred kralja, ker je imeniten zdravnik iz tuje dežele ter hoče ozdraviti bolno kraljičino. Kralj ga je hitro pustil do sebe. Toda, ker je kraljičina vidno že skoraj puščala svojo mlado dušo, dejal je nezaupno: „Ako mi jo ozdravite, sprejemem vas za sina svojega; če boste hoteli in če vas bode marala, pa se lahko vzameta“. Tujec hiti v kraljevo konjarnico ter si izbere kot sneg čistega belca. V trenotku zajaše konja ter po bliskovo objezdi trikrat tisto mesto, da je pôt kapljal od konja; na to ga obriše s snežnobelim prtom, da je bil od konjskega potu popolnoma moker. Z le-tém prtom teče gori v kraljičino sobo, pristopi k ravnokar umirajoči kraljičini ter jo oriblje z mokrim prtom. Kakor bi trenil je poskočila kraljičina iz postelje, lepa in zdrava, cvetoča in vesela, da je veselja trepetalo srce vsem okoli stoječim sorodnikom. Moremo si misliti, kakó so se veselili tega dogodka kralj, mesto in vse kraljestvo. Našega znanca pa so vidharno pozdravljali povsod, kjer se je pokazal. Kralj

mu reče: „Ostani pri meni, sin moj preljubi!“ Ker je bil pa tudi zelo lepe postave, priljubil se je hitro tudi kraljčini, ki mu je dejala: „Bodi moj, samó moj in vedno le moj ti dobrotnik moj ljubeznivi!“ Da se ni branil nè prvega in še manj pa drugega, to si moremo misliti sami. — Čez nekoliko tednov bila je že poroka z veliko slavo in častjó; po vsem kraljestvu so slavili to poroko z velikimi slavnostimi in veselicami, kajti vsa ljudstva so se res prav od srcá veselila sreče mladih poročencev. In bila sta res srečna in zadovoljna.

Bližala se je določena obletnica, ko sta se imela srečati s starejšim bratom na tistem mestu, kakor sta se bila dogovorila. Bil je vedno mož beseda; tudi zdaj je hotel ostati zvest dani besedi in obljubi. Zapovedal je, zapreči v dragocen kraljev voz dva para krasnih belcev. V voz pa sta sedla samo on in njegova žena; spremstva ni hotel nobenega, kakoršno imajo kralji in cesarji, če gredo kam na pot. — Ko se pelje čez znani mu most, poprosi ga ves raztrgan berač miloščine. Spoznal je v tem umazanem beraču svojega nesrečnega brata. Pograbil se je za glavo in lasé ter vskliknil: «Moj Bog, kakó kmalu kaznuješ grešna dejanja!» Bratu pa govori: «Ali se še spominjaš, da sta se dogovorila z mlajšim bratom, da se ob letu srečata na tem mostu? Glej, jaz sem brat tvoj in ta je moja žena». Kar zazijal je beraški brat od čuda in strmenja. V glavi se mu je začelo vrteti in zelo

ga je bilo sram pred rodnim svojim bratom. Naposled ga vendar popraša: „Povej mi, bratec moj ljubi, kakó si prišel do tolikega bogastva in kakó si dobil to brhko ženico?“ Ta pa mu odgovori: „Tukaj ni primeren kraj, da bi ti razkladal svojo povest. Tu ti dam dosti denarja, da se očediš in preoblečeš, kajli odslej nisi več berač. Pridi potem v najboljšo gostilnico v mestu“. — Čez nekoliko ur vstopil je starejši brat v gosposki obleki pred mlajšega brata, ki mu je povedal vse natanko, kaj je doživel; zamolčal mu ni ničesa. Pripoved starejšega brata pa je bila silno žalostna, zato je tudi ne omenjajmo! Dovolj naj bode, če povemo, da se je samogoltno valjal po blatu nesramnega in pregrešnega življenja ter zapravljal takó ves svoj imetek. Osleparil je rodnega brata, zato ga je dohitela pravična kazen božja.

Kraljevski brat obdaril ga je zares kraljevski, da bi mu ne bilo potreba nič delati in se potiti. Toda on je zijal še dalje: postati je želel tudi on kaka imenitnost na svetu. Zategadel gre v oni gozd ter spleza práv na tisto smreko, kakor mu je povedal brat, da bi morebiti tudi on doznal za kako skrivnost, ki bi mu uresničila pohlepne želje. Tudi on je slišal po noči, kakó so se pogovarjale gorske Vile. Rekle so: „Tista kraljičina je ozdravela; gotovo nas je poslušal kak črv pozemeljski!“ Oglasi se neka Vila: „Dà, dà zares, previdne boddimo! Jaz zapovedujem, da naj pridrvi na te smreke

po sto mačk, ki naj raztrgajo vsako pozemeljsko stvar, ki bi utegnila biti na njih!“ Druga vila govori: „Jaz pa zapovedujem, da čuva pod vsako smreko po sto psov, ki pohrustajo vse, kar bi mačkam padlo z dreves!“

In zgodilo se je vse takó, kakor so velele Vile. Na drevo se je pripodilo sto mačk, ki so raztrgale pohlepnega in trdosrčnega hudobneža, lenuha, goljufa, nesramnika in kar je še takih grdih grehov. Pod smreko pa je tulilo sto psov, ki so po volčje pogrizli vsak kos, ki je padel s smreke iz mačjih krempljev. — To je bila pravična kazen, kakoršne nas varuj Bog in sveti Križ!

4. Štrijón*)

(Beneška.)

Živela je pred mnogo leti neka mati, ki je povila dva krepka dečka. Ko sta dorastla za šolo, obišče jih bogato oblečen gospod — ki je bil pa le štrijón — ter zaprosi mater: naj bi mu dala jednega teh zalih dečkov, češ: njemu sreča ni bila tóliko mila, da bi ga bila obdarila s tóliko radóstjo; izučiti ga hoče za »gospoda«.

Mati se je zeló razveselila toli vabljivih besedij: zavést, da bi sin njen utegnil služiti kedáj

*) Štrijón, štrija - copernik, -ca — čarovnik, -ca; laški upliv: strega, -one.

sv. maše za njeno dušo, omamila jo je tóliko, da je koj privolila v ponudbo neznanega, a kakor je bilo videti, bogatega gospoda.

A da je znala, kdo je le-tá tuji gospod, zapodila bi ga bila od hiše; da je znala, da se oni namišljeni gospod hrani s človeško krvjo, kateremu je mlada krv še posebna slaščica, nikoli bi mu ne bila izročila ljubljenega sinka. Štrijón je odpeljal dečka z veselim srcem; sline so se mu že cedile po mladi krvi. Ukazal mu je iti v neko jamo, po kateri pride do lepe cerkve; v sakristiji naj vzame iz poslednjega predala neko svečo, ki je grda in vsa zamazana ter je prav na dnú omenjanega prečdala. Deček uboga, a v jami ga napadejo hude zverine — štrijonovi tovariši — ter ga raztrgajo: štrijon pa je izpil toplo krv ubogega dečka.

Na tó gre zopet do one žene, ki se je med tem močno radovala, da bo njen sin kedaj še »gospod«. Reče ji: »Priden je vaš dečko, priden ali dolgočas mu je, ker še nikogar ne pozná. Pustite še brateca njegovega, izučim tudi njega, da bode tudi on kdáj velik gospod».

Žena privoli in štrijon odpelje dečka. Ko sta odšla, zaostal je deček za hudobnim štrijonom. Približa se mu neka »štirja«, ki ga ogovori: »Ljubi dečko moj, zeló huda ti prede! Brata tvojega so v neki jami zverine raztrgale, štrijon pa — ki je oni gospod tamkaj spredaj — mu je izpil krv; tudi tebi jo hoče izpiti. Ko te zažene v jamo, kakor

brata tvojega, le pojdi, a stori takó-le : Hitro pri začetku jame raste neki trš*); zažgi ga, pepel zberi ter deni v kak žakeljček. Ko te obkrožijo zverine, potresi jih z onim pepelom, na kar vse oslepé — in ti takó srečno utečeš gotovi smrti. Le pameten bodi, ne straši se ničesar — in še srečen bodeš na zemlji!»

Dečka je bila groza, lasjé so mu ustajali, vendar gre za štrijonom. Le-tá mu zopet veli storiti vse prav takó, kakor prej njegovemu bratu. Deček gre v jamo, zažgé trš, zbere pepel v žakeljček ter gré dalje po jami. Napadajo ga zverine, grde in ostudne, kakor pošasti, a on jih vse slepi z začaranim pepelom ter takó srečno uteče grozni smrti. Pride do neke krasne cerkve. Oči so imele premnogo raznovrstne paše: Tu so cvêle jablane, hruške in češnje z zlatimi sadovi in srebrnim perjem. Zlató ga je takó omamilo, da je natrgal polne žepe zlatih češenj ter tekel skozi jamo venkaj na svetlo. Jama pa je bila zaprta z velikanskimi vrati. No domisli se, da ni izvršil štrijonu želje, namreč: da ni poiskal one grdljave sveče. Teče nazaj, gré do žagrada ter išče po predalih zaželjene sveče. Dobi jih več in tudi ono grdo, vso rjavo svečo, ki gotovo ni bila vredna, da je ležala med ostalimi, novimi svečami.* Jezilo ga je, da mu je ukazal prinesiti prav tisto, in mislil si je: «No, pa ker jo

*) trš-trnjev grm.

hoče, naj bo ; ali očediti jo moram malo». Komaj pa se je dotaknil, oglasí se sveča : «Gospod komandant, kaj zaukažejo ?» Deček se prestraši, srce mu začne močno in naglo biti in komaj se je vzdržal na nogah. Vendar se ojači in reče : «Želim in ukazujem, da bi bila mi d'va sedaj doma pri moji materi». Zadnjo besedo je izgovoril že — doma. One grozne sveče se nista upala več dotakniti : zaklenila sta jo in skrila v neko omaro. Zlate češnje sta prodala za lep denar, da sta živela srečno in brez skrbij, kaj bo davi ali drevi.

Deček je dorasel ter postal lep in krepék mladenič. Zagledal se je bil v krasno, zlatolaso grajsko gospodično ; zagledal se je v njene zlate laske in žive oči takó močno, kakor je le mogoče pri mladih ljudeh. Zapisegel se je, da jo hoče imeti, da mu mora biti družica na tem svetu, če se ima prav pogrezniti ta grešni svét. Vedel je on, zakaj pravi takó : saj je imel doma še vedno ono čudodejno svečo, katere se še ni bil dotaknil, odkar jo je bil zaklenil v omaro.

S trepetajočim srcem odpré omaro, vzame svečo, postrže jo z nožem, na kar izpregovori sveča z nekako veselim glasom : «Gospod komandant, kaj zaukažejo ?» On pa odgovori : «Naj bi šel jaz sedaj oni zlatolasi grajski gospodični naproti, lep in mlad, bogat in ljubezniv, kakor katerikoli posvetni vitez in bogataš». Še ni dobro dokončal govora, že je korakal po grofovskem vrtu proti

lepi grofici, ki je sedela čisto sama v zeleni lopi. — Bil je lep, mlad, bogato nadičen, da je grajska zlatolaska kar do ušes zardela, ko je vstopil k njej in začel govoriti s svojim zvonkim glasom ter opravičevati svoj prihod. In trebalo bi ga slišati, kakó sladko in ljubko je govoril, da se je krasotici kar srcé topilo. In ko je prisedel k njej, oklenil se krasnega nje životka, razkril jej vročo ljubezen svojo ter konečno pritisnil vroč poljub na rožnati njeni ustnici, — ni se mu branila, marveč vračala mu je vse ljubkosti še v večji meri. In takó sta živela več tednov srečno življenje dvoje stratsno se ljubečih src.

Grofovski nje oče pa ni vedel ničesar o tej srčni zvezi svoje hčere. Naš dečko je poizvedel pri svoji zlatolaski, da je grof zeló lakomen, zlatá željen mož. Zató postrže nekega dne čarobno svečo svojo, kateri zapové: «Bodi tukaj srebrn košek, polen zlatih češenj». In lepó so se jele blesteti tam na mizi zlate češnje v srebrnem košku, da je to jemalo vid in slepilo oči materi in sinu. Sin reče materi: «Nesite tá - le košek gori v grad staremu grofu in recite mu, da mu pošilja tá malostni dar neki vitez, ki ljubi hčerko njegovo».

Grof se ni čudil malo, ko mu neznana ženska prinese ter ponudi toli bogat dar. Radoveden je postal zeló, kateri vitez neki bi mogel ljubiti zlatolasko njegovo. Pohlepnost do bogastva pa ga takó oslepí, da reče: «Kdor ljubi hčerko mojo in

jo želi za ženo, tā mi mora poslati vse lepših in bolj dragocenih darov, kakor so le-ti». Mati gré proti domu, kjer pové sinu odgovor starega grofa. Sin postrže po sveči, ki izpregovori po navadi: «Gospod komandat, kaj zaukažejo?» Na to dé sin: «Hočem in zapovedujem, da bodi tu košek od srebra, udclan z najkrasnejšimi in najdražjimi kameni; v košku pa naj bo zlato sadje vseh vrst na celem svétu». Zgodilo se je. Mati je pa na sinovo povelje zadela košek, nesla ga v grad, dala ga staremu grofu v imenu nekega tujega viteza, ki ljubi zlatolaso grofico. Grof je strmel kar z odprtimi usti, ogledovaje dragoceni, prekrasni dar. Konečno dé čakajoči nepoznanki: «Povejte svojemu vitezu, da se mu goreče zahvaljujem za poslana darova. Povejte mu tudi, da jaz ne bodem ugovarjal, če se omili hčerki moji. Silil je pa ne bom. Da pa bode ušeč tudi moji hčerki, kakor je že sedáj meni, recite mu: naj se pripelje v dragoceni kočiji, v katero mora upreči šest z zlatom podkovanih belcev; pripelje naj se kakor kak kralj z dvanajstimi ministri». Mati pové, kar pa sinu ni prizadejalo nikake težave. Kajti čudodejna sveča mu je uresničila vsako željo. Zapovedal jej je celó, da mora stati na nekem lepem hribčku velik, krasen grad, kakoršnega nima nijeden kralj na tem svetu. Zgodí se.

Nekega dne dé grof svoji hčerki: „Danes se pripelje tvoj bodoči ženin in gospod; bogat je silno in gotovo tudi lep in plemenit vitez, vreden

tvoje roke in tudi srcá. Zberi tudi ti ves svoj lišp ter opravi se, kakor se spodobi hčeri grofovski, da dostojno dočakamo in vsprejememo bodočega zeta, ženina in gospoda tvojega“. Lepa grajska gospodična se je silno prestrašila téh besed, ker ni znala, da je le-tá ženin le njen krasni, vitežki ljubček, ki jej ni povedal, kaj vse namerava, dasi se je shajal ž njo vsak ljubi dan ter žil pri njej srečne dneve mlade ljubezni. Hotel jo je iznenaditi.

Solzila se je in ihtela lepa zlatolaska ves oni dan, da jej je obledelo rožnato lice. Opravila pa se je kar najslabše je mogla in smela, da bi se ne prikupila tujemu vitezu. Sklenila je celó v svojem srcu, da se bo obnašala proti usojenemu jej ženinu zeló mrzlo in odurno, da bo lahko umel že prvi hip, da nima pričakovati njene ljubezni. Menila je, da bi jo le tako obnašanje rešilo zalemu nje ljubčeku.

Ko je pa pridrdral skozi vélika vrata na grajski dvor prekrasen, čarobno blesteč se voz s šestimi z zlatom podkovanimi belci in ko je zlatolaska ugledala ljubčka svojega, ki je sedel kakor kak kralj med dvanajstimi ministri, tedáj se jej je od radostnega presenečenja zavrtelo v vroči glavici, skočila mu je naproti, objela ga je ter pritiskala na svoje prsi in karala ga ljubko s svojimi živimi, solzečimi se očesci: „Oh, ti neporednež moj zlati, glej kmalu bi bila umrla presilne boleti, ki

mi je vihrala že ves dan v razburjeni, trepetajoči duši. Bala sem se usojenega mi ženina, bala se strogega očeta. Ljubček moj mili, zakaj mi nisi prej povedal ničesar? Oh, kakó sem zdaj srečna, vesela in zadovoljna!“

In res, bila sta to dva srečna človeka, gotovo najsrečnejši bitji, kar jih je kedaj živelo na tem božjem svetu. Da je bila kmalu na tó poroka, menda mi ni treba praviti. Tudi tega ni treba povdarjati, da je bila to velikanska slavnost, kakršne še nisva videla nê ti nê jaz. Kralji in cesarji na tem svetu so res že vélike „živine“, a kaj so oni proti našemu vitezu, ki je imel ono čarovno svečo, v kateri so bili zaprti vsi najmogočnejši duhovi? In vsi ti duhovi so mu bili pokorni na vsako besedo in na vsak migljaj. Vsi kralji in cesarji so tedáj, pravim, prave ničle, velikanske ničle v primeri z našim vitezom. Ko so končale hrupne ženitovanjske slavnosti, odpeljal je vitez krasno zlatolasko v svoj grad, na onem rajskem griču, kjer sta živela prijetno življenje, medene trenutke prvih srečnih zakonskih dni. Vsakdo je dejál: „to sta najsrečnejša človeka pod rmenim solncem“.

Ali na tem grešnem svetu je že takó, da se tudi v najtišje zakotje prave sreče in zadovoljnosti prikrade in utihotapi kal nesreče, vsaj začasne; človek sam ne vé, kakó in kedáj je zalezal v sitnosti in težave, ki mu ogrenijo sladke trenutke, da takó tembolj čuti in žaluje po njih izgubi. Se - vé,

največkrat je človek sam kriv nesreče in neprilike svoje, ker ni dosti previden, ali pa je vsega tega kriva človeška nevednost, a največkrat hudobija in zavist naših prijateljev in neprijateljev.

Ker tedaj ne more biti na tem svetu nikdo popolnoma srečen in zadovoljen, morala je utakniti nos svoj nesrečna usoda tudi v srečno življenje naših znancev. To pa se je zgodilo takó-le:

Vélíka gospôda, ki na tem svetu nima družega v mislih, kakor kakó bi si čas kratila in se le zabavala, táka gospôda torej prireja vélíke love, ko se zberó imenitni lovci ter napovedó ubogi divjačini sodnji dan. Ker je bil naš vitez tudi vélík gospod, moral je tudi on zadostiti le-téj starodavni vitežki navadi.

Napovedal je torej na neki dan vélík lov. Zbrali so se imenitni vitezi in grajščaki od blizu in od daleč. Šli so v vitezove gozde in loge, kjer so grmeli in pokali, kakor bi res bil sodnji dan. Ta dan je bil za naša znanca nesrečen dan. Zlatolasa ženka je namreč mnogokrat videla, da je njen soprog valjal po roci neko staro svečo, kar bi se nikakor ne spodobilo toli plemenitemu gospodu; jezila se je časih radi tega. Ali da jej je povedal, da je prav ta sveča vir njiju sreče, ne zadela bi ga tolika nesreča. Ali ker je imel pred svojo ženko túlike skrivnosti, zaslužil je nekaj pokore. In kaj se je pripetilo?

Oni štrijón, na katerega smo že malone pozabili, priupil je mimo gradú: „lonce, kotle, ponve! lonce, kotle ponve!“ Bil je ves sličen Rezijanú, ki od hiše do hiše povezuje poknjene lonce in krpa votle ponve in kotle. Vedel je, da je zlatolasa gospá sama domá. Ko zapazi gospó pri nekem oknu, ki je bilo blizo tóliko, kakeršna so pri nas vrata, zaupije na vse grlo: „Gospá milostiva! lonce, kotle, ponve!“ Gospá pa mu dá znamenje z roko, da nima ničesar zanj. Na tó dé štrijón: „Imate li morda káko staro svečo? Očistim jo, da se bo svetila kakor zvezda na jasnem nebu“. Pri teh besedah se gospá domisli one grde, umazane in ostudne sveče: misli si: „čak le, naj jo vsaj tá-le očisti, ker zná mož tá posel takó dobro; mož moj bo gotovo zadovoljen“. Gré, išče, najde in dá ono usodepolno svečo prvotnemu lastniku — štrijonu. Le - tá postrže z nožem po sveči, ki izpregovori: „gospod komandant, kaj zaukažejo?“ Štrijón odgovori: „Ukazujem, da naj bode tá-le grad z lepo gospó vred na ónej strani morjá, a jaz jedini góspod v gradu“. Zgodí se.

Gospóda lovci so imeli srečen dan. Nalovili in postrelili so mnogo divjačine in raznih živalij. — Vračajo se v grad z vélikim šumom in ropotom, kar je značilo, da so posebno veseli radi srečnega lova. Ali kakó se čudijo, ko ne ugledajo gradú na znanen hribčku. Manejo si oči, gledajo, vidijo, a ne verujejo. Kaj takega niso še doživeli v svojem

življenjü in tudi najstarši med njimi ni vedel povedati kaj jednakega. Nikdo si ni znal raztolmačiti čudne uganke razun našega viteza. On je dobro vedel, kaj se je utegnilo prigoditi, ko je šel on od doma. Bridko je obžaloval sedáj svojo nepremišljenost, jokal je, zdihoval in si pulil od žalosti lasé iz razburjene glave. Stari grof je divjal in klel, da je bilo grdó. Vitezi in plemenitaši pa so jo pobrisali koj vsak na svoj dom, pripovedovaje čudapolno dogodbo vsakemu, kdór je hotel poslušati.

Naš vitez pa ni še popolnoma obupal nad svojo usodo. Napravi se daleč v širni svet, da poišče ljubljeno ženko in srečo svojo. Že prvo noč pride v neki temen gozd. Telesne moči so ga začele popuščati; zató si poišče pripraven kraj, da bi se odpočil in zaspal. Po noči pa ga prebudi neko govorjenje; napné ušesi in sliši, da se pogovarjajo gori na drevesu, pod katerim je spal, tri gozdne strije*.) Mej mnogimi prečudnimi novicami, ki jih je čul, sliši tudi tó-le: Na oni strani morjá živi neki strijón, ki je danes pol svetá ugonobil, ker ga neka zlatolaska neče za možá. Pod tistim drevesom pa je zakopan neki prstan, ki bi pomagal kakemu človeškemu bitju, da bi strijona ubil ter rešil takó krasno zlatolasko zdihujočemu soprogu. Oni prstan bi namreč kak človek nataknil na prst, in če bi ga zaobrnil, postal bi najmočnejši človek na svetu; postal bi takó grozovito močan, da bi hiše prestavljal.

Velik, težak kamen se je odvalil od srcá našemu vitezu. Zjutraj začne grebsti pod drevesom in kmalu naleti na zaželjeni prstan. Natakne si ga na prst, zasukne ga in kar z levo roko je izrul iz tal mogočen hrast. Veselim srcem koraka proti morju. Tam ugleda tri vodne štrije*), ki zdihujejo: „Joj, joj, gorjé nam! Štrijón nas vse pokončá, ako se mu ne udá lepa zlatolasa žena. Kaj bó, kaj bó, če nikdo ne ukroti to grozno pošast?!“ Naš vitez pa se oglasi: „Jaz ga ukrotim jaz, lepe žene; bodite le brez skrbij. Samó prenesite me čez morje do gradú in prisegam vam na vero, da vas rešim tega pošastnega krvoloka“. Dve štriji se nista upale, a tretja mu veli splezati na hrbet, ter ga po bliskovo prenese čez zeleno morje; tam ga pusti pred gradom. Pové mu še zraven tega, da štrijona zdaj ni doimá; vrne se še-le pozno v noč. Brzimi koraki stopa v grad. Moremo si pač misliti, kakó srčno je bilo srečanje dveh toli ljubečih se src. Ali kmalu se vzdramita iz omotične zakonske sreče ter spoznata, da sta v veliki nevarnosti, če nista dovolj previdna in če jima ne pripomore dobra usoda. Lepa zlatolaska pové svojemu možú, da je v gradu neki velikanski meč, ki je jedino sredstvo, s katerim bi bilo móči pogubiti strašnega štrijona; ali oni meč je takó

*) Gozdne in vodne štrije niso nič drugega, kakor gozdne in vodne Vile. Ime „Vila“ se je umaknilo laški „strega“.

težák, da ga ni mogel niti privzdigniti še nijeden krščenec, niti ga ne privzdigne, ker tehta petdeset centov. Mi pa vemo, da bi bil tak meč vitezu našemu prava igračica, kar je tudi povedal svoji ženki. Pokazala mu ga je, a on ga je sukal v roki, kakor bi ne tehtal niti 5 lotov.

Pogovorila sta se in ukrenila potem takó - le:

Ko pride štrijón domóv, prizadevala si bo, da ga upijani; ko vinjen zasmrči, dá mu ona znamenje, da priteče z onim velikanskim mečem ter ugonobi nevarnega štrijóna. Se - vé, paziti jima bode, da kar najhitreje pograbitá mu ono svečo — ker nosil jo je štrijón vedno pri sebi — sicer bi jima utegnila huda presti. Da bi pa štrijón ne ovohal moževega krsta, pokrila ga je s svojo poročno obleko. Rečeno, storjeno.

Štrijon pride ter dé zlatolaski zeló ljubeznivo: „No, ali me vzameš?“ Ona odgovori, dobrikaje se mu: „Dá, dá, vzamem te; samski stan mi ni več po volji, preveč sem se privadila možú. Ali pripravi nama takega vina, kakeršnega ni pil še nikdo na svetu, namréč: da pozabiva na preteklost.“ Zgodí se. Sedeta za mizo. On pije, ona ga izliva čez ramo. Štrijon se je zeló opil in trdo zaspal. Na njeno znamenje prihiti mož z onim mečem ter odseče štrijonu glavo, ki je odletela daleč proč. Vendar še poskoči štrijon na noge in hoče vzeti iz malhe svečo, — a pograbil jo je že vitez, postrgal in dejál: „Ta - le štrijón naj se

utopi tam na sredi morjá; grad in mi vsi pa bomo doma na starem mestu!“ Zgodí se.

In da se je pozabil tá čudni dogodek, dajala sta vsakomur piti onega vina. Pozabil se je res, — in takó živita, ztatolaska in lepi vitez, še sedáj srečno življenje: če še nista šla v krtovo kraljestvo. Jaz pa tega ne vem. Če pa veste vi, kar oglasite se, jaz sem dokončal.

5. Začaran grad in medved.

(Livek.)

Neki kupec je imel nekdaž tri krasne hčere, a najmlajša je bila njegov pravi srček, kakor je že taka navada, kjer je v družini po več otrok. Ko se je kupec opravljal nekoč v glavno mesto tiste dežele, uprašal je svoje hčerke, kaj bi si želele, da jim prinese. Najstarejša si je izvolila dragoceno in krasno obleko, kakoršne še ni imela nobena deklica v tistem kraju: prav tako si je izvolila srednja hči dragocen lišp. Najmlajša pa, ki je posebno rada vrtnarila, dé očetu; „Slišala in brala sem o nekem gradu tam blizu glavnega mesta, v katerem neko drevó prekrasno žvižga in poje. Tri cepiče bi si želela od onega čudapolnega drevesa; požlahtniti hočem jeden najdražji mi drev na svojem vrtu“. —

Kupec je odšel. V glavnem mestu je imel mnogo kupčijskih opravil, kakor sploh bogati trgovci, o čemur pa mi ne umemo mnogo. Nakupil je že obleko in lišp za starejši hčeri, a na najmlajšo bi bil kmalu pozabil. Pobaral*) je po onem čudnem gradu in še čudapolnejšem drevesu, a komaj je izvedel zanj. No slišal je tudi, da leži pod drevesom neki grozno hud medved, ki váruje grad in drevo ter silno renči, če se kdo približa. Ali kupec se tega ni prestrašil, saj stori vse le za svojega otroka. Prišel je pod grad, a z največjo muko prileze na zidovje. V tem hipu je že pri njem medved, ki ga pobara, po kaj je neki prišel v grad. Kupec pové, da bi rad dobil tri cepiče od tistega prečudnega drevesa, ki krasno poje in žvižga. Medved pa mu dé: „Ako mi izpolniš, kar te bom prosil, dam ti jih jaz, da bode lahko zadovoljna hčerka tvoja“. Kupec odgovori: „Ako mi je le mogoče, izpolnim ti prav od srcá vsako željo“. Na to dé medved: „Mogoče ti je! Ali mi izpolniš torej jedno samo željo?“ Kupec se premišlja, omaguje, a naposled vendar reče: „Naj bo, kakor Bog hoče, izpolnim!“ Medved gré, a vrne se kmalu s tremi cepiči ter reče: „Danes tri leta pridem po tvojo najmlajšo hčer; bode mi pridruža“. Kupec je postal bled kakor zid, a ugovarjati ni mogel in se ni upal. Odšel je z žalostno dušo proti domu.

*) Pobarati-poprašati.

Hčérke so bile^{*)} vesele svojih darov. Najbolj vesela je bila najmlajša hči, kajti tudi njej je izpolnil oče vroče želje. Požlahtnila je z onimi cepiči svoje drevo, ki je že ob letu takó krasno pelo in žvižgalo, da so ga hodili poslušat ljudje od blizu in od daleč. Kupec je že skoro pozabil na medveda, hčere pa niso vedele o njem, ker ni jim povedal tega.

Nekega dne pridrdra pred kupčevo hišo krasna kočija, vsa od rodnega^{*)} zlatá. Kupec se je silno prestrašil, da se je z g r o z i l^{**)} na tlá, kajti spomnil se je, da je ta dan triletna obletnica. Njegov služabnik teče ven, da bi pomagal prišlecu iz kočije. Toda kočijaž mu veli, poklicati gospodarja, in dostavi, da ga kliče neki gospod, ki pa ne more iz kočije. Gospodar pride, odpre vratica in vidi medveda, ki mu moli taco v pozdrav. Medved mu reče: „Prišel sem po svojo ženo; pripelji mi jo, ali pa te raztrgam, da ne bode né sluha né duha za teboj!“ Kupec gre v hišo, a pripelje najstaršo, ki se je branila na vse kriplje^{***)}. No medved je ni niti pogledal, le grdo je pogledal trepetajočega kupca. Prav takó se je dogodilo s srednjo hčerko, takó, da je moral priversti najmlajšo hčer, ki se pa ni branila. Sedla je k medvedu v voz in oddirjali so po bliskovo proti začaranemu gradu.

*) rodno zlato — suho, pristno zlató;

**) zgroziti se na tlá — zgruditi se vsled strahu;

***) braniti se na vse kriplje — na vso moč.

Medved se je spremenil za hip v prekrasnega mladeniča, ki je objel in poljubil lepo kupčevo hčer, rekoč: „Nisem jaz medved, kralj sem, toda silno nesrečen, kajti začaran sem z gradom vred. Toda upam, da me rešiš ti. Deni glavo na mojo ramo in ne treni né z glavo né z očesom, čeprav boš videla strašne prikazni. Videla boš grozovite pošasti, ki te bodo strášile, kakor bi te hotele požreti; toda ne boj se jih, ker ne smejo ti zakriviti niti lasú; kače bodo na videz lezle krog tebe, sikale ti bodo v obraz, a ne straši se, ker ne smejo in ne morejo ti škodovati; gôre se bodo posipale na tvojo glavo in nad glavo bodo viseli mlinski kamni na niti, todà vse to bode le navidezno delo hudobnih duhov, da bi se ti prestrašila ter pobegnila iz kočije, — s t e m p a p o g u b i š m e n e. Z glavo ne treni nikamor, sicer se bodeš še bolj bala. Ko se pa pripeljemo v grad, slišala bodeš krasno godbo, ki bode še bolj nevarna, kakor vse prejšnje prikazni, ker hudi duhovi te bodo hoteli z godbo omamiti in pridobiti. Ako me bodeš pa ubogala ter z glavo in z očmi ne kreneš nikamor, upati smem, da osrečiš mene in — sebe“. Obljubila mu je, da bode stanovitna ter da hoče rešiti svojega krasnega ženina.

Kakor ji je povedal, takó se je zgodilo. Veliko strahú je prestala, todà hrabro se je držala poleg medveda, ki jo je osrčeval s svojimi pogledi. V gradu pa je igrala neka godba, kakoršne še ni

slušala v svojem življenju. Ali tudi to je prebila. H kočiji sta ji prišle molčé naproti dve ženi, prijele sta jo vsaka za jedno roko ter molčé odvedle v grad, kjer sta ji odkazale več prekrasnih sob. Vse je bilo silno lepó, kakor je slušala praviti v starih pravljičah, ali bilo je vse mrtvo in brez življenja. Po vrtih, po travi in hodnikih spali so vojaki in konji.

Medved je ležal po dnevu pod tistim čudodelnim drevesom, po noči pa je prihajal v grad; hojeval je skozi sobo, v kateri je ležala njegova nevesta; poljubil jo je vsakega večera ter odšel počivat v bližjo sobo. Takó je bilo cele tri mesece. Nevesti je začelo biti to življenje pusto in dolgočasno. In to ni čudno, ker ni imela nikakega dela, knjig ni bilo, a oni dve ženi molčale ste, kakor da bi bile mutaste. Zató dé nekega večera medvedu: „Rada bi šla malo na vrt; ali smem in kdo bi mi pokazal pot?“ On pa ji pové, da jo bodele vodile po vrtu njeni dve nemi služabnici. In takó se je tudi zgodilo. Vrt je bil silno velik in zeló lep. Blizu pojočega drevesa pa je bila krasna utica, polna lepih knjig. Zeló jih je bila vesela; vsak dan je imela z njimi veliko veselje. Po devetih mesecih prejme v roko néko zeló zaprašeno, a debelo knjigo. V tisti knjigi je bila popisana usoda zakletega gradú. In ta povest jo je takó zanimala, da ni zapazila, kakó se med tem časom vse okoli nje oživlja in prerája. Proti

koncu povesti obudè se tudi vojaki, ki začnó čistiti svoje konje in brusiti meçe, kakor bi se pripravljali na boj. Konec povesti pa jo takó razburi, da vsa razmišljena in preplašana leti v sobo svojo. Ali pot ji prestriže medved, kateremu odpade zakleta koža, a krasni kraljevič objame srečno svojo nevesto. Godba je začela igrati same vesele poskočnice — in ples je res bil še tisti večer v kraljevem gradu, kamor so bili povabljeni vsi imenitniki iz mesta. Veseli so bili zaroke rešene kralja, ki je toliko let začaran varoval v medvedji podobi čudodejno pojoče drevó. — In tega dogodka radovala se je vsa dežela!

Čez nekaj časa posetita očeta kupca. Vesel je bil stari mož sreče svoje hčerke. Starejši dve sestri pa ste si ustnici odgrizli od same jeze in nevosljivosti in zdihovala ste vsaka sama za-se, da ni nikdo slišal: „Oh, zakaj nisem šla takrat z medvedom! Prav mi stoji!“

M e v š é.*

(Kobarid**).

Neka mati je imela sina, ki je imel jedno celó ponev pameti premalo, in to celó jedno ponev

*) Mevše-Trotel, a v blažjem zmislu; sploh: trapast, bebast človek. Pravljičica je znana tudi drugod po Tolminskem. Razširili so jo prav gotovo le berači, ki so pred leti bili najboljši pravljíčarji, kar jim je tudi dokaj koristilo.

**) Prim. „Kres“ V. 403. : Mati i bedasti sin (Križeveci). — V. 561, Podrúgi Martin (Štajerska)

zavréte: rekali so mu zategadelj Mevšé, kakor pravimo takim ljudem sploh, da so ,mevséta-sti'. Uboga mati je imela križ ž njim: nijedne jej ni opravil pametno, vsak dan je počél kako neumnost, da bi se mu bile krave smejale, če bi bili še tisti časi, ko so govorile vse živali. Da bi pa povedal vse neumnosti, katere je počél in ugnal, to ni mogoče! Preveč bi moral govoriti, a jezik se mi takó in takó prerád suši; zató povem le nekaj najimenitniših. Poslušajte, a obdržite jezik za zobmi in ne kažite, koliko zó ste vrgli že čez glavo.*)

Nekdaj mu dá mati trobo platna, da ga nese v mesto na prodaj. Reče mu: „Pa védi, da te kdo ne oslepari; takih je v mestu mnogo. Kdor bo veliko govoril, vedi, slepar je; kdor bo imel najmanj besedij, temu ga prodaj. „O, je že prav!“ — dé Mevšé ter gre vesel proti mestu, kjer ni bil še nikoli. Ob potu zagléda neko znamenje, a v njem ,usmiljen'ga Jez'ša' na križu. Opomniti pa moram, da Mevšé ni videl še takega znamenja ob potih. Bilo pa je v najhujši zimi, zató mu dé: „Slišiš ti, prijatelj, ali te nič ne zebe, da kar nag stojíš tukaj? Glej, oblečen sem dobro in še me trese mraz!“ Prijatelj, to se umé, pa ni črhnil ni črne ni bele. «Čuješ ti, prijatelj ti, po-

*) To prihaja od v'raže, da je treba izdrt zob vreči čez glavo in iti naprej, sicer bi šli ostali zobovi kmalu drug za drugim.

prašal sem te, če te kaj mraz trese!» — upije nadalje mevšetasto Mevše. Leseni prijatelj pa ni odprl svojih ust. «Glejte si no», — misli sam pri sebi — «tá le je prav tak, kakor je déla mati: ta pa nima celó kar nič besedij: Poskusimo!» Na tó ga pobara: „Slišiš ti, smiliš se mi: kaj, ko bi se midva zmenila za tó - le platno, drago ne bo!“ „Usmiljen' Ježeš' pa vedno molči. «Hentajte, no, kje si pa jezik pozabil! Reci no: koliko bi mi dal, če bi te s tem platnom ogrnil?» Nič. «Veš kaj, ogrnem te, saj za denar nimaš sile: pridem že drugič ponj!» — reče, ogrne sv. razpelo s platnom in se vrne domov. — — Materi se je čudno zdelo, da se je že vrnil. Upraša ga: «Kakó to, da si že tukaj? Koliko so ti dali za platno?» — „Eeh, veste mati“, — odgovori jej — «dobil sem kupca, ki ni imel kar nič besed, obljubiti mi ni hotel nič, zató sem dejal, da mi dá denar že pri kaki drugi priložnosti!» — «Kaj, kje, kakó?» — upije prestrašena mati, — „kje je tist človek?“ — „E, tam ob cesti, v neki mali hišici, ki ima železna vratica, pa se vidi: kakó revež zmrzuje tam notri!» — zavrne jo sin ponosno. Mati je spoznala sinovo budalost ter mu reče: „Le hitro, hitro pojdi tje ter vzemi mu ga; tisti nima denarjev, ker nima obleke, da bi jih skril k sebi!“ Sin uboga sicer, a bilo je že prepozno: platno je že izginilo. Mevše govori proti „usmiljen' mu Ježu“: „Ne zameri prijatelj, mati je rekla, da ti nimaš denarjev,

zató: platno nazaj, ali pa plačaj ga!“ „Usmiljen Ježeš’ pa ne zine besede. «Ooo! Tako pa se nisva zmenila! Sedaj pa le govori, le pokaži jezik in zobé!» — Nič. «Ma, veš kaj, zamera gori, zamera doli: če ne daš z lepa, daš z grda!» — reče in vzame iz bližnje njive „raklo“ ter začne udrihati po „usmiljenem Jež’šu“ takó, da se je na daleč okoli kadil trohleni les. Pri tem opraviu ga dobi stara, pobožna ženica, ki se kar zgrozi pri tem strašnem hudodelstvu. Ko pa izvé celo dogodbo, vrže mu mošnjico grošev, na kar se podá Mevše vesel proti domu. (*)

Nekega dne dá mati Mevsetu dva vrča mleka, da ga nese na prodaj, rekoč; «Kjer jih bo največ skupaj, tje ga nesi!» — «Že prav», dé sin, zadene mleko ter gre proti mestu. Tam pri potu pa je šumelo vse polno muh. Mevše si misli: «Hoj, tu jih je veliko skupaj! Nate, nate, ljube stvarce!» — in izpile so vse mleko, na kar odleté vé kdo kam. «Ho, hooo! takó pa že ne!» — upije Mevše — «treba, da plačate!» Se-vé: plačila ni prejel. Gre k sodniku, da jih zatoži. Sodnik je spoznal koj, da je ta človek „mevšetast“, zató mu pravi: «Veš kaj, kjer jo vidiš (muho namreč), pa jo ubij brez skrbi; ne boj se!» Komaj je izgovoril sodnik te usodepolne besede, trešči ga Mevše takó silno po glavi, da se zgrudi ves omamljen pod mizo. Mevše

*) Zató velé po nekodi takemu človeku, ki malo govori: *platno*

je zapazil namreč na sodnikovem čelu — muho in pohitel je, da koj uboga sodnikovo modro razsodbo. Ko se pa sodnik zavé, vrže mu nekaj grošev, da plača s tem mleko, ki so ga posrkale muhe. Da je pa dobil jedno po glavi, misli si: «Prav ti je, sam si kriv!» Mevšé gre vesel proti domu.

Predno gre mati nekega dné z doma, reče mu: „Lepó varuj domá, da nam kedó česa ne odnese! Pazi posebno na piščeta, da jih orel ne pograbi! V tem piskru pa je hud strup (in bil je lonec medú), ne pokusi ga, da mi ne umrész!“ Dé ji Mevšé: „O, bom že, bom že; le pojdite brez skrbi!“ Ali, kdo naj varuje hišo in zraven še piščeta, ki letajo kdo vé kod! Kaj stori?! Gré in poveže vsa piščeta na jedno vrvico ter jih poleže na tak kraj, da jih je videl z okna, — kjer je varoval tudi hišo, da bi je morda kdo ne odnesel. Ali kaj se zgodi! Orel prileti ter hoče ugrabiti jedno pišče, a o d n e s e l j e v s e, ker so bila privezana na vrvici. Zastonj je upil pri oknu, zastonj je jokal in zdihoval ter pisano gledal za njimi, dokler se mu niso izgubile izpred očíj. Oj, kaj poreče mati! „Aha, že vem, kaj storim!“ — misli si; — „tist strup pojem, naj bode vsaj še mene konec!“ Res, gré in políže ves med iz lonca ter leže v posteljo. Ko pride mati domov, zapazi, da ni nobenega piščeta več ter začne upiti in razgrájati, da je bilo joj. Mevšé pa le posluša; trebih ga je počel malo boléti, saj po medu rad trebih bolí,

kdor mu ni vaju. Ko se mu je zdelo, da se je mati že precéj nakričala, dé ji: „Oh, mati, lepó vas prosim: pustite, da umrém v miru; saj me bo takó kmalu konec, ker sem pojedel ves tist strup, kateri ste shranila v kleti“. Morete si pač misliti, kakó se je mati togotila, ker je zgubila piščeta in na to še med. Da je pomagala Mevšetu umirati s palico, to se že razume. No, on pa ni čakal smrti; pobrisal jo je iz postelje ven na prosto, kar so ga nesle peté.

Nekoč ga pošlje mati v mlin. „Čemu nam pa bo toliko moke?“ — upraša jo sin. „P o d bomo strojili“, — odvrne mu mati. Mevšé pa si misli: „Eh, to storim jaz hitro, da bo mati vsaj jedenkrat zadovoljna z menoj!“ Gré ter vsuje v vsako luknjo po malo moke, češ: sedáj pa bode že! Kaj je rekla mati, si lahko mislimo.

Neko jesen zakoljejo mastnega prešička. Sin popraša mater: Mati, čemu nam bode prešiček?“ — Mati mu odgovori: „Zeljcu bomo prilagali celo zimo, vsak dan po malo“. — „Glej, šmenta, celo zimo bomo prilagali, pravi! Kaj pa, če zapade sneg? Mari storim kar vse danes, da bomo imeli po zimi mir!“ — takó je modroval mevšatasti Mevšé. Kaj stori? Gré ter razseče celega prešička na drobne kosce, nese na polje ter priloži k vsaki zeljni glavi po malo. Morete si misliti, kakó je bila mati vesela bistro glavice svojega sina.

Mati njegova je „ščinoma“ *) osivela. Skrbelo jo je: kedó bode skrbel za njenega sina pa potem, ko nje nebo. Reče mu: „Dnevi moji se bližajo koncu; oženi se, da ne boš stradal pri vsem blagu, ki nam ga je podelil ljubi Bog!“ — „Mati, kaj pa se pravi tó?“ — dé jej Mevše. „Ej, skupaj bosta prebivala, jedla in pila!“ poduči ga mati. „Kakó pa se oženim?“ — upraša nadalje Mevše. „Moj Bog, zaglédaj se v káko, da ti bode ušeč!“ — poučuje ga mati. „A kakó se z a g l é d a, mati?!“ — izprašuje jo nadalje. „Če se hočeš v kako z a g l é d a t i, pojdi v cerkvi na kor ter me či p o c e r k v i o č i; se ti že ustavijo na kakšni!“ — poučila ga je konečno skrbna mati. „Ahá, zdaj že znam!“ — misli si Mevše. Stopi v ovčnjak, izdère vsem ovcam oči ter gre v cerkev. Na tó meče tiste oči doli s kora po cerkvi. Tam doli pa je molila za grešno svojo dušo tudi neka starikava „t e t n i c a“, ki je nosila seboj velikansko grbo na hrbtu; vsa sključena se ni upala obrniti niti očij proti Bogú. Sreča je hotela, da se je ustavilo jedno okó prav na njeni grbi. In moj Bog, kje naj bi se bilo ustavilo, če ne na grbi! Le tega pa je bil silno vesel naš Mevše, ki je bil res desetkrat mevšétast in prismuknjen. Po maši jo počaka pri vratih, in ko jo zagléda, pograbi jo ter na vso silo vleče proti domu. Reva se je bila vsa prestrašila. Domá jo zapré v spalnico. Ko

*) ščinoma - popolnoma.

se je bilo že zmračilo, poprosi ga, da jo pusti malo ven, ker mora. Ker jej pa ni zaupal, da bi se povrnila, priveže jo za dolgo vrv ter jo spusti v — — hlev, kjer so imeli ovce in koze. Vrniti pa se ni hotela in Mevše se je moral hudó potiti, predno je privlekel zvezano stvar zopet v sobo. Ko pa pošlata, zaupije: „Oj mati, moja žena je vsa kosmata!“ — „Eeej, ljubček moj, to so laščiči, laščiči (-dimin. od lasjé-)!“ Šlata dalje ter zapije: „Oooj mati, moja žena ima rogé!“ Mati pa ga potolaži: „To niso rogovi ne, — to so kit'ce!“ In takó je ošlatal še marsikaj, a mati bi ga vselej primerno potolažila. Ko se je pa zdélo materi vendarle prevéč, prispéti z lučjo, da vidi to grozno nevesto, a zagléda, kakó sin pesti vsega razdivjanega — — kozla. Ko je bil namreč spustil grbavo „tetrico“ v hlev, razvezala se je ter navezala na vrv — — kozla. Materi pa ni prišlo več na um, da bi ženila zatelebanega svojega sina.

Mevše pa je ostal vedno Mevše, kakor ostane tele vedno le tele, če ga prav pripneš k volovskim jaslim; ugnal je še marsikako smešno, a omenim naj le še dve.

Nekoč je sékal z drevesa neko vejo. Sédel pa je prav na tisti veji, katero je odsekaval pri deblu. Mimo pride neka žena, ki mu zapije: „Hej mož, pa ste neumen, ka-li?! Saj cmoknete doli, kedar nasečete vejo že dovelj, da se ulomi!“

— „Kaj ti veš, neumna baba! Hodi po svojem potu dalje!“ — odvrne ji ljubeznivo. Žena pa ni lagala Mevše. seka in seka, ali nakrat se zasliši mogočen: hrrrst in Mevše je ležal pod vejo na tléh, takó, da je vse štiri (-ude namreč-) vrgel od sebe. Vendar ne pomišlja mnogo, poskoči za ženo, doteče jo ter pobara: „Povej mi, ljuba žena: k e d a j u m r j e m? Lej, ti vse veš: padel sem doli z drevesa, da me vse kosti bolé. Ti si tó že prej vedela, gotovo veš tudi za poslednjo mojo uro!“ Žena je spoznala koj, da imá jedno obilno ponvico pameti premalo, zató mu reče, da bi se ga rešila: «kedar trikrat kihneš»^{*)}. Mevše pa si misli: „Ahá, sedaj pa vem več nego drugi vedó!“ — ter jo koraka vesel in zadovoljen proti domu.

Ko pride domov, čaka ga že meh, kateri mu je nesti v mlin. Zadene in nese. Predno pa pride v mlin, glej šenta, kihne prvič. Tedáj si misli Mevše: „Še dvakrat, potem si proč. Oj ti sv. Barbara pomagaj mi, da vsaj še ta-le meh prinesem domov, potem pa naj umrem v božjem imenu, če že mora biti takó!“

Pride v mlin in tu sili na vso moč v mlinarja, da mu zmelje, čim preje tem bolje. Mlinarju pa se ni mudilo. Nesreča je hotela, da je kihnil v drugo. „Ooojooj!“ — zaupije — „hitite, hitite! Še jedenkrat kihnem, potem umrém; hitite, da

^{*)} Ta izraz smo zamenili z nekim drugim, ki začne s p... in imá pravo toliko glasov.

pridem še domov!“ — „Te že pomrém s palico“, — misli si oče mlinar. Mejem pa se mu je že namlélo, oddá mu meh, — in Mevše odide. Komaj je bil nekoliko od mlina, kihne v tretje. „Sedaj - le je po meni!“ — misli si Mevše ter se zvali na tlá. „Ojoj, ojoj, pomagajte ljudje božji, sedaj le umiram, oj, pomagajte!“ — kričí na vse grlo. Mejem pa so se lotile mlinarjeve svinje njegovega mehú, razvezale ga ter pojedale in raztresale moko, da je bilo veselje. Na njegovo upitje prileze iz mlina oče mlinar, kateremu zaupije: „Zapodite te presnete vaše svinje in pošljite meh moji materi domov. Jaz pa sedaj - le umrém, — joooj, oojoooj!“ Oče mlinar pa pograbi palico ter mu prav živo premikasti kosti, govoreč: „Čakaj le, ti mrha mrhasta, te že pomrém jaz!“ — in Mevše pograbi meh ter teče proti domu takó hitrimi koraki, da bi pač človek ne verjél: ta - le je umiral pred nekolikimi trenotki.

To so tedáj prigodbe o mevšetastem Mevsetu. Umrl pa še ni: ta sem jaz tudi, ker vam take reči pripovedujem, namesto da bi molil rožni venec, — a tudi vi ste mevšeta, ker me poslušate.

6. K u r e n t.

(Kobarid).

V starih časih je živel na tem svetu tudi K u r e n t. Dasi je ugnal marsikako burko ter celó smrti in hudičem nagajal, vendar prebiva tudi on v nebeškem kraljestvu. Poslušajte me, da vam povem vse njegove neumnosti in kakó je po zvijači utekel živ v nebesa, kjer je gotovo še dandanašnji.

Služil je pri nekem bogatem kmetu celih dolgih sedem let; prislužil si je sedem „belih“ vinarjev in jedno suknjico. Ko je dokončal to službo, napoti se po svetu. Koderkoli hodi, upije: „Sedem let sem služil, sem sedem belih vinarjev zaslužil in jedno suknjico!“ Sreča ga berač, ki mu pravi: „Če si jih zaslužil sedem, pa daj meni jednega!“ — „Tu ná, ná — saj mi jih ostane še š e s t!“ — veli Kurent ter gré dalje, kričeč: „Sedem let sem služil, sem sedem belih vinarjev zaslužil in jedno suknjico! Jeden vinar pa sem daroval potrebnemu beraču!“ Se vé, da se mu je smejalo kar vse od kraja! No, zató pa ga nadlegujejo berači drug za drugim; vsakemu dá po jeden vinar ter upije in pové: koliko let je služil, kaj je zaslužil in koliko je že oddal. Konečno mu ostane samó še suknjica. Ali glej, poprosi ga za mili dar še jeden berač, — ki je pa bil sam Gospod Bog. Ker pa ni imel Kurent nobenega vinarja več, — dá mu — suknjico. Na tó pa reče berač: „Ti Ku-

rent, ti si res usmiljena dušica! Kaj bi si pa ti pozelel!“ — „Ha, ha, ha!“ — zasmije se Kurent — „kaj mi moreš neki dati?! No, pa če imaš res kaj posebnega, takó daj mi: jedne goslice, da bo moral vsakdo plesati, če zagodem; jedno puško, s katero ustrelim vse, na karkoli pomerim; jedno nit, ki bo držala, karkoli zavežem; jedno železno stolico, na katero se prilepi vsakdo, — dokler ga jaz ne izpustim. Ta stolica pa naj bi vedno bolj pekla, če bode kdo na nji!“ — Kurent se je le norčeval, kakor je bila to njegova navada. Kakó pa se začudi, ko vidi pod pazduho goslice, čez ramo ima lepo puško, v žepu ima niti, poleg sebe zagleda železno stolico, — a berača ne ugleda nikjer. Kurent si misli: „Naj bo, kar bo, dobra je ta!“ — ter gre proti nekemu mestu. Tam na nekem pašniku ugleda gospoda, ki je streljal velikega ptiča, a ga ni mogel ustreliti. „Hohooo! gospod, ali vas ni sram, da niti tega ne zadenete?!“ Gospoda pa ujezi ta njegova zbadljivka ter pravi: „Če ga ustreliš ti tepec, pojdem n a g ponj!“ — „Čakaj le, krak gosposki, ti jo že zasolim!“ — misli si Kurent. Vzame puško, pomeri, ustrelí, — a ptič pade mrtev ravno na sredo neke velike robide. „Halooo! gospod moj, ali ste mož svojih besedij!?“ — upije Kurent. Gospod pa se brani na vse mogoče načine: ponuja mu denarja, prosi, moli, preklinja, — a izdalo ni vse to nič. Sleče se ter leze z veliko opreznostjo skozi robido. Ko

pa pride do srede, vzame Kurent goslice ter začne takó lepó gosti, da jame oni gospod kar plesati tam po tisti robidi, da je slednjič ves krvav in obtrgan priplesal iz nje, kjer je skakal, prosil in rotil še dolgo časa, Kurentu pa se je smejaló srcé. Ko se mu je pa zdelo, da oni gospod že o-maguje, jenja gosti, pokloni se ter odide. Gospod pa gré in ga zatoži sodnikom. Sodnikom se je zdela ta hudobija takó velika, da ga obsodijo na vislice. „M e l g o v t“ (rabelj) je čakal le še po-velja, da mu zavije vrat; kar spregovori Kurent: „Gospodje sodniki! Kdorkoli stoji na enakem „t r o n u“, kakor stojim jaz, vsakdo ima prosto še kako željo, ki se mu izpolni. Moja želja pa je majhna: dajte mi moje goslice, da vsaj še jedenkrat zagodem; potem pa naj umrem, če že moram res umreti!“ Sodniki so bili koj pri volji, da mu dovolé to skromno željo. Oni gospod pa, ki se je bil naplesal v bodeči robidi, upije: „Ne dajte mu, ne dajte mu, bomo plesali, da bo joj, ne dajte mu!“ Sodniki pa ga ne slušajo. Gospod jim reče: „Bodite gotovi, da se boste kesali! Ker mu pa mislite dati, prosim vas, pri-vézite me h kolu, ker sem se že v robidi naple-sal!“ Njega privežejo h kolu, a Kurentu dajo go-slice. Kurent zagode, a vsi sodniki in poslušalci začno plesati in skakati, da jim priteče vroč pot po čelu. Nastal je strašán šum, upitje, prošnje, kletev — vse umes. „Melgovt“ je poskočil z vislic

ter si zlomil nogo. Oni gospod pri kolu pa se je ribal ob hrodu gori in doli, kričé: „Ali sem vam dejál, da ne dajajte mu! Ali sem vam dejál, da ne dajajte mu!“ Kurent jo je počasi pobrisal ter rešil hrumeče plesalce. Nikomur pa ni prišlo na um, da bi tekel za Kurentom.

Kurent je šel po svetu. Ustavi se pri nekem kovaču, kjer je služil mnogo let. Kar se domisli Smrt tudi Kurenta ter pride ponj. Reče mu. «Kurent, čas bi bil, da te peljem k Bogu!» — »Prav imaš!» — odgovori jej Kurent: — «pa, pojdi, pojdi na tó-le jablano in utrgaj košek lepih jabolk. Poneseva jih Bogu za dar!» Smrt hoče lezti na drevó, a Kurent jo priveže z óno nitjo k jablani, kjer jo je imél dolgo časa. Takrát ni umrl na svetu nihče. Smrt ga prosi, zdihuje, da bi jo pustil, a zaman so bile vse njene prošnje. Ko mu pa obljubi, da ne pride ponj nikoli več, izpusti jo, na kar teče domú, da se je kadilo za njo.

Smrtnik (-njen mož-) pravi: «Čakaj, čakaj, ga pripeljem pa jaz! «A kaj, še slabše se mu je godilo. On jih je dobil pa s palico že za zajutrek. Ko Smrtnik obljubi Kurentu, da ga ne pride več klicat, izpusti ga z drevesa.

Za sedem let pa pride ponj sam lucifer, da poskusi tudi on, kaj zná Kurent. Kurent ubode z šivanko v kovaški meh ter pravi: «Če se moreš spraviti v meh skozi to-le luknjico, pojdem; če ne,

pa ne pojdem!» Se-vé, hudiču je bilo tó vrlo lahko, — in koj se spravi v meh. Kurent pa zašije ono luknjico z nitjo ter položi meh na nakovalo. Takó ga je mučil celih sedem let in z največim kladivom je udrihal po njem, da je bil «u b o g i h u d i č» ves polomljen. Na tó ga izpusti. Kurent pa je koval še mnogo let brez skrbi, ker nikdo se mu ni upal približati. V celem peklu ni bilo takó srčnega hudiča, ki bi se upal iti po Kurenta.

Čez nekaj let pa se ponudi «tà čotasti» (-od ital, ciotto — hrom-), da on pripelje Kurenta. Oj, kakó so bili hudiči le-tega veseli, ker zopet jim je sijalo solnce upanja. Pride h Kurentu. Kurent pa govori: «Oj, kakó se mi smiliš! Truden si, li ne, truden? Sedi, sedi na ono stolico, da se malo opočiješ!» Hudič se usede, ali joj: ustati ne more več. Kurent pa se smeje, greje železo, pa mu posmodi še ostalo zdravo nogo; stolica pa je pekla čedalje bolj, da se je hudič zvijal od bolečin. Z železom mu je odžgal Kurent še drugo nogo, takó da je postal odslej «čotast» na obe nogi. Hudič je upil, prosil, klel, — a Kurent se je smijal in — žgal. Po sedmih letih ga izpusti in hudič je komaj prilezel nazaj do pekla. Ves pekel se je zarotil, da ga noče med sé, ker: kedó bi mu bil «okom»? — Po mnogih letih se je naveličal življenja tudi Kurent. Nekega dné reče: «Videti moram, kaj počenjajo moji stari znanci v peklu?» — ter

se napoti tja. Ko ga pa hudiči zagledajo, prestrašijo se ga ter tiščé vrata takó močno: da s kremplji prebodejo duri skozi in skozi. Kurent pa si misli: «Čakaj, moram le-té žebličke zaviti in potolči!» — ter zabije kremplje po nasprotni strani zopet v les.

Na tó pa kupi vina ter gre k nebeškim vratam, a sv. Peter mu ni hotel odpreti, češ: da je na svetu počél preveč neumnosti. Kurent pa dé: «Na, malo vina pa vendar vzameš od grešnega Kurenta, — a razkoračiti se moraš, če hočeš piti!» Sv. Peter vzame, se razkorači, a Kurent uteče skozi «koračo» v nebesa. Tam za vratih zagleda na tleh suknjico, katero je daroval tistemu beraču, poskoči na njo ter pravi: «Ooo, jaz sem na svojem». Sv. Peter ga zatoži Bogu, ki ga pa pokrega: «Ej, Peter, grlo, grlo te je opravilo! Pa pusti ga no, ker sedi na — svojem!» Takó, vidite, prišel je Kurent v nebesa: sleparil je na svetu in osleparil je konečno tudi samega sv. Petra!

7. Mlinar, njegov kuhar in kralj.

(Livek).

Živel je nekedaj mlinar, ki je bil zeló bogat mož; bil je takó imovit, da si je naročil celó iz-

učenega kuharja iz mesta. Mlini njegovi so mleli noč in dan, da je bilo res pravo veselje gledati le-tó hrupno življenje. Oče mlinar pa se ni mučil in ni požiral prahú v svojih mlinih; opravljali so tó za dobro plačo drugi ljudjé. Sam je le redko-keďaj pokukal v svoje mline, a še takrat, če je šel mimo na običajne svoje sprehode in izlete, da bi se malce spotil in zletal ter izgubil takó malce od svojega ogromnega trebuha, kateri si je vzgojil v mnogih letih svojega lenuharstva.

No, nekďaj je bilo vse drugače! Reven mlinarček je mlel od zore do mraka in tudi po cele noči v malem, slabem mlinu na jedno samo koló. Sreča se mu je jela smejati kaj prijazno in vabljivo, a mlinarček je bil sila varčen, previden in umen dečko, ki ni zamujal nijedne prilike, če je bilo moči pridobiti si poštenim potom posvetnega blagá. Dela obilo, kruha prav takó, a že v prvem letu si je prihranil tóliko, da se je drugo leto vrtelo poleg prvega še drugo koló; notri v mlinu pa se je sukal še jeden težák kamen, ki je mlel ljudem žito, našemu mlinarčku pa svitle novce v dvojni meri. Tretje leto so se vrtela že tri kolesa, v mlinu so ropotali trijé kamni, a mlin ni kazal več takó grdega lica. Popraval in polepšal ga je takó, da se je na daleč okoli raznesel le jeden glas: da je oni mlin gotovo najlepši in tudi najbolji v tistem kraju. Dela je bilo mnogo, kruha tudi ni nedostajalo, a vsako leto mu je ostala še lepa svotica svetlih denarcev, katere pa ni zaprl v svoje shrambe, kakor delajo neumni in nezaupljivi kmetje in tudi gospodje, marveč zidal si je mlin za mlinom ob žuborečem potoku, da je postalo tam kaj prijetno, veselo in šumno življenje.

V le-téh mlinih je imel vse polno pomagačev, katerim je po malo in po malo prepustil vsa mlinarska opravila, sam pa je počel živeti prijetno, brezskrbno življenje, češ: „poskusiti moram, kakó živi velika gospôda!“ In kdo bi ne, komur denar kar deži v hišo?

Da bi pa za svoj denar zaužil tudi res kaj gosposkega, naročil si je v mestu ročnega in izučenega kuharja, ki je „gospodu“ mlinarju kuhal in cvrl jedil, da se je „gospod“ mlinar oblizaval vedno z največjo zadovoljnostjo. Kuhar je bil tudi zelo šaljiv človek, da je „gospod“ mlinar prežil poleg njega marsikako veselo uro. Bil je pa tudi kaj hudomušen, kajti nekega dne sta iztuhtala ter napisala po celi hiši z velikimi črkami: „Jaz živim brez vsakoršne skrbi!“

Prigodi se, da pride tam mimo nekega lepega dne sam kralj tiste dežele. Ko prebere čudni napis na hiši, misli si: „čakaj le, ti dam že jaz dovelj skrbij! Vsak človek na svetu ima še kako skrb, a bi ti živel kar takó tja v dan, kakor božji volec!“ Na to sporoči kralj našemu mlinarju po enem svojem ministru, da mora priti v enem mesecu na kraljev dvor in odgovoriti na ta uprašanja: 1. koliko je zvezd na nebu? — 2. koliko je od zemlje do nebés? — 3. koliko je vreden kralj in 4. kaj kralj misli? — — Ako pa mlinar ne pride h kralju v določenem času, ali če ne odgovori povoljno na dana uprašanja, — izgubi glavo.

To niso bile nikake šale za našega mlinarja. Kaj vendar hoče odgovoriti kralju na taka uprašanja? In pa to, to: izgubiti glavo, sedaj, ko mu ne treba drugega, kakor še ptičjega mleka in žabje

volne! Naj je že premišljeval in umoval karkoli in kólikor je hotel, ni se mogel domisliti pravega odgovora na dana uprašanja. Nič kaj mu ni šlo več v slast; celó zlata vinska kapljica mu ni hotela po grlu doli v želodec. Kakor brezumen in nor je divjal okoli, premišljal in molil k Bogu, da bi mu pomagal — misliti. Zamán! Bog ni hotel pomagati ter rešiti mlinarja preteče smrtne nevarnosti.

Presilne skrbi, kakoršnih ni imel še nikoli, pomanjšale so mu kmalu tolsti trebuh, da so vsi ljudje majali z glavami ter si šepetali: „jezesa, jezesa! sodnji dan bo, sodnji dan, mlinarjev trebuh je crknil!“

Le-tó spremembo je zapazil tudi kuhar. Nekega dne mu reče: „Kaj pa jim je, gospod Mlinar, kaj pa imajo, da še takó sušijo?“ Oče Mlinar — kajti takó so ga počeli nazivati sosedje — pa mu dé nekako nejevoljno: „Hm, kaj bi ti pravil, ko mi ne moreš pomoči! Le toliko ti rečem, da je vse moje nesreče kriva jedino le tvoja neumna glava“. Kuhar pa mu ne odjenja, sili ga, da bi mu razodel svoje težave in skrbi, kajti dalo bi se morda verdarle kaj pomoči, ali vsaj svetovati kaj pametnega. Konečno mu mlinar pové svoje težave in skrbi. Kuhar upraša, da-li ga morda pozna kralj po licu? „Menil bi, da ne“, odgovori mlinar. Na to dé kuhar z radostnim glasom: „Prava reč! pojdem pa jaz do kralja, da odgovorim jaz na ona uprašanja mesto vas, ali pa da zgubim glavo mesto vas. Le svojo obleko mi posodite, da bi ne bilo kaj sumljivega in da bodem tudi jaz jedenpot „gospod Mlinar“. — Od tega dne mu je jed zopet dobro teknila, a tudi rujne vinske kapljice se

ni branil, takó da mu je trebuh zopet jel prevzetno dvigati svojo ogromnost.

Nekega dné se preobleče kuhar za „gospoda Mlinarja“ ter se pelje v mesto do kralja. Kralj je koj pri volji, da ga vsprejme. Sedel je na zlatem tronu, na obeh straneh pa so sedeli ministri. Kuhar prisôpe v dvorano s težkim bremenom na hrbtu; prinesel je seboj poln žakelj kaše, čemur so se vsi čudili. Kralj upraša: „Koliko je tedaj zvezd na nebu?“ Kuhar odgovori: „Štel sem jih prav natanko; za vsako zvezdo sem vrgel v tále žakelj po jedno zrno kaše: Zvezd je torej tóliko na nebu, kolikor je zrníc kaše v tem žaklju“. Kralj in vsi ministri so se pogledali zeló čudno in presenečeno; ali kaj so hoteli? Veljalo je, kajti kdo neki bode štel kašo v žaklju? Kralj upraša nadalje: „Kakó daleč je od zemlje do nebés?“ Kuhar pa se odreže možko: „Gospod Bog je umrl ob devetih, a v nebesa je prišel še tisti dan, torej bode od zemlje do nebes največ tri ure“. Možka je bila ta, da je kralj čudé se kar uprašal dalje: „Koliko je vreden kralj?“ Kuhar pa modruje: „Gospod naš in naš Bog, Jezus Kristus, — bodi mu čast in slava! — je bil vreden trideset srebrnjakov. No recimo, vi ste na svetu prvi za njim, vredni ste torej tudi za jeden srebrnjak manj, to je devet in dvajset“. Kaj je mogel reči kralj na toli umen odgovor? Čudil se je toliki bistrournosti ter dal še četrto uprašanje: „Kaj neki kralj misli v tem trenutku?“ Kuhar pa se pokloni prav globoko in ponižno ter odgovori: „Vi ves čas mislite, da sem jaz gospod Mlinar, kar pa ni res: jaz sem le njegov kuhar“.

Kralj in vsi ministri se niso mogli vzdržati

smeha. Smejali so se, da se jim je videlo celó doli v želodec. Kralj ustane in reče: „Dobro, dobro, ljubi moj! možko si odgovarjal. A ker si modrejši nego je gospodar tvoj, želim in zapovedujem s svojo kraljevsko oblastjo: da si od sedaj naprej ti „gospod Mlinar“, a on naj bode tvoj kuhar!“ In odpustil ga je z veliko milostjo.

Kakó sta se potem poravnala kuhar in mlinar, tega ne vemo. Poravnala pa sta se gotovo, ker zapisala sta na hišo še z večjimi črkami: *Midva živiva brez vsake skrbi!*

OPOMBA: Naj se primerja le-tá pripovedka s IV. novelo italijanskega klasika Franco Sacchettiја (rojen okoli l. 1335.). Bil je s prva kupec in je prepotoval jugoslovanske pokrajine. Ni li mogoče, da je pričujoča pravljica vir njegove četrte novele? Sicer se razlikuje naša pravljica v mnogočem od omenjene novele, ali bitstvo je tisto, celó mlinar igra v obeh svojo ulogo. Kogar bi to zanimalo, naj si kupi za 50 kr. omenjenega klasika v „Biblioteca classica economica“ štv. 10. Sicer imajo Angleži tudi slično tej: Kralj Ivan in opat Canterburyjski.

8. O dobri pridrugi*)

(Kobarid.)

Svoje dni so živeli trije bratje, ki so zelo ljubili starega svojega očeta. Četudi jim ni izročil Bog vé kakih bogatij, vendar so skrbeli zanj takó lepó, kakor da jim je prepustil vse dobrote tega sveta. Tudi med sabo so se ljubili prav po bra-

*) pridruga — soproga, zakonska žena.

tovsko, tako, da so bili ljubi Bogu in v prelep zgled hudobnemu svetu. Oče jim umre, a sinovi so pogosto in prav srčno plakali in molili na njegovem grobu; večkrat jih je zalotila že temna noč, ko so še molili za večni mir in pokoj duši preljubega rajnkega očeta.

Da pa tako redko ljubezen že na tem svetu malo poplača, prikaže se jim nekega dne sam Gospod Bog, ki jim veli: naj mu razodenejo najljubše svoje želje. Najstarši brat pravi: «Imel bi rad jedno 'kramo' dragega, pa raznovrstnega blaga; krama pa naj bi bila vedno polna, čeprav bi zmiraj odjemal in prodajal. Rad bi šel malo po svetu; kupec bodem». Gospod Bog mu dé: «Glej jo tam na mizi! Mislim, da ti bo prav po volji. Toda zapomni si: Ne zakolni in ne razjezi se nikoli, sicer ti krama pri tisti priči izgine!» Ves vesel pograbi za kramo od radosti kričeč: «Oj, koliko lepih rečij! Ne bom se jezil ne, saj, če je kaka reč vredna groš, dam lahko dve taki reči za groš, a v krami se ne bo kar nič poznalo». Srednji brat pa želi: «Rad bi imel trop ovčic, ki bi se nikoli ne zmanjšal, čeprav bi jih vsak dan prodajal». Komaj je izrekel to svojo željo, že zasliši v hlevu mnogovrstno bleketanje ovac. Gospod Bog pa mu zažuga:

«Toda le glej, da mi ne zakolneš in da se mi ne razjeziš nikoli! Prva kletvica ali jezica ti konča cel trop ovčic». Tudi on obljudi, da ne bo klel; tudi jezil se ne bo nikoli, — in čemu neki? Prodajal bode ovce vsak dan, a trop bo vedno polnoštevilen.

Najmlajši brat pa reče: «Jaz pa sem zadovoljen s tem, kar imam; še tega ne morem oprav-

ljati vse lepo v redu, ker sem sam. Priskrbi mi torej dobro pridružno, da bodeva lepo mirno in sveto živela. Če bi jo poiskal sam, dobil bi morebiti kako vražjo stvar, ki bi me mučila ter ne dala miru ne po dnevu in ne po noči, da bi imel že na tem svetu živ pekel in bi me morebiti tudi v večnosti ne čakalo nič boljšega». Gospod Bog pa pomaje z glavo, pomišlja in konečno pravi: «Res, pametna je ta tvoja želja, ljubček moj, no tudi težko bode kaj. Glej: jedna sama bi bila, a še to prav zdaj nadlegujejo snubiči. Vendar poskusiva!» Na to gresta proti neki hiši — Bog ve v kateri deželi, saj je bil to sam Gospod Bog — vstopita ter sedita za ogenj na klop.

V izbi pa so snubiči strašno šumeli, ker se niso mogli nikoli prav sporazumeti, kajti hotel je takó sam Gospod Bog, ki je sedel nepoznan za ognjiščem na klopi. No konečno so snubiči odšli; nič niso opravili, kati nevestin oče ni hotel dati tóliko, kolikor je hotel imeti pohlepni ženin. Dejal mu je: «Ker vidim, da zijaš le po mojem blagu, ti moja hči tudi kot žena ne bo ljuba in draga, kakor bi to moralo biti, zató pojdi v imenu božjem!»

Na to stopi v izbo pa Gospod Bog s svojim ženinom, kaj prijetnim in čvrstim mladeničem. Ker je Gospod Bog hotel, kmalu so se sporazumeli; hči pa je začela kar goreti za svojega ženina, kajti hotel je takó Gospod Bog. Za tri tedne so imeli ženitovanje, da malo takih daleč na okrog. Gospod Bog pa reče ženinu: «Ker si tako pametno želel, dam ti na najlepšem kraju veliko grajščino, da bodeš živel v obilnosti, toda nikar ne pozabi, kako si želel; tako živita in prijetna bodeta

Bogu in svetu. Nikomur pa ne odrekajta kake prošnje, sicer pridejo hudi dnevi nad vaju!» Na to Gospod Bog izgine. Onadva pa sta živela sveto, srečno in veselo. Storila sta mnogo dobrega in na daleč okoli se je razslula njiju blagosrčnost.

Čez nekoliko let hotel se je Gospod Bog prepričati: kako neki vrše ti trije bratje dane jim zapovedi. Spremeni se v berača ter stopa starejšemu bratu naproti. — Bil je ravno vroč poleten dan, a naš kupec je šel v neko vas na trg. Curkoma mu je lil pôt po obrazu, kajti breme na plečih ni bilo ravno lahko. Nejevoljen je bil, da je odšel iz gostilnice od sladkega vinca ravno po tako strašni vročini; in čemu se je treba njemu potiti in truditi, ki lahko živi brez truda. Gospod Bog ga pobara: «Hoj, brate! kako je kaj s tvojo kupčijo?» — «Uh! zlomek naj vzame njo in tistega, ki mi jo je dal!» — razhudi se kramar. Še ni dobro izgovoril, že je čutil, kakor bi mu vzel kdo breme s hrbta; ni ga bilo več, no tudi berača ni bilo več videti. Šele zdaj se domisli, kaj neki je storil; razjokal se je, kakor triletno otroče, no bilo je prepozno. Šel je domov ter začel zopet kmetovati.

Gospod Bog koraka na to srednjemu bratu naproti, ki se je ves spehan in potan pripodil doli po nekih trnjevih rebrih za svojimi ovčicami, ki so mu ravno ta dan zelo nagajale, — ker je hotel tako Gospod Bog, da bi ga skušal. Popraša ga: «No prijatelj, so li hude te ovce, kaj?» — «Uf! zlodí naj pohrusta nje in tistega, ki mi jih je dal!» Ko se pa ozre gori po rebrih, ni je bilo nobene ovce več, a tudi o beraču ni bilo ne duha in ne sluha. Šele zdaj spozna svojo nesrečo, no

kaj pomaga: kar je, to je! Napoti se domov ter se zopet loti zapuščene kmetije.

Na to pa se napoti Gospod Bog proti gradu najmlajšega brata. Ves bolan, grintav in za človeške oči sestradan poprosi milega daru. Ker sta videla, da je neki zelo bolehen, pokličeta ga v hišo ter mu dasta tečne jedi in dobrega vina. Smilil se jima je ubogi berač, ki je bil po obrazu in životu ves grintav. — Imela sta sinčka, ki je bil star sicer že pet let, pa ni še slišal, ni videl, ni govoril in tudi še ni hodil. V velik križ in težave bil jima je ta deček, a ljubila sta ga toliko bolj, ker se jima je smilil ubogi sirotek. — Na dolgo in široko izprašujeta dozdevnega berača, kako in kje je neki nalezel ono ostudno bolezen. «Oj, kako srčno rada bi vam pomagala, če bi le mogla», dejala sta beraču. «Ooo! moreta, moreta, če le hočeta; jaz pa vem, da bi mi vidva ne hotela dati zdravila, ki bi mi pomagalo», zavrne ju berač. «Srčno rada vam ga dava, kar recite, ne bojte se!» govori mu; nadejala sta se, da zopet storita kako posebno bogoljubno delo. Berač se brani nekoliko časa, no onadva tudi ne odjenjata. Naposled pa izpregovori berač: «Zakoljita mi svojega sinka; če se umijem v krvi njegovi, zdrav bodem, kakor sta vidva». Strašno so jima zazvonile te besede v ušesih. Ali smeta odreči tej njegovi želji? Ne smeta, ker Gospod Bog jima je zapovedal, da ne smeta odreči nobene želje. O, zakaj sta ga vendar toliko silila, da jima pove zdravilo bolečinam svojim. In ljubila sta nesrečnega svojega jedinca z vso močjo očetovske in materinske ljubezni. Pa, saj je tudi neki očak v starem testamentu ljubil svojega jedinca, vendar je bil pripravljen,

da ga umori in daruje Bogu, ker mu je On tako zapovedal. In tudi njiju veže zdaj zapoved božja.

Na to pa pristopita k beraču ter mu rečeta: «Dasi je vaša želja za naju strašna, vendar je vam ne smeva odreči. Prosiva pa vas le te milosti, da dečka zakoljete sami, saj veste, da nama tega ne pusti ljubezen do milega otroka.» Vsa v solzah tečeta ven na vrt, da bi ne videla strašne smrti njiju ljubljénčka. Čez nekoliko časa pa pravi mož pridruzi svoji: «Pojdi in glej, kaj je z najinim sinčkom: čakati ne morem več!» Vsa žalostna in v velikem strahu prileze do okna, da bi se prepričala o nesreči svoji. Toda glej, kaj je to? ali sanja ali je resnica? treba je pomèti malo oči! Res je: sinček skače po sobi, lep je, kakor angeljček ter kliče: mama, tata, — mama tata! Oj, kako je zatrepetalo srečni ženi srce; pokliče moža, no gna kar plane v hišo ter pritiska k sebi ter poljublja zdravega in krasnega svojega sinka. Berača ni bilo, no pred njima je stal Gospod Bog v znani podobi, ki jima reče: «Do danes vajina sreča še ni bila popolna, no od danes naprej naj bode, ker tako točno vršita voljo mojo. Tu vama vračam otroka brez vsakega madeža, ki naj podeduje vse lepe lasnosti vajine!» Nista ga videla več. Da sta živela srečno in veselo in da sta vršila tudi odslej voljo božjo vedno in povsod, tega nam ni treba omenjati.

11

Obseg.

	Stran
1. Sirotica. (Kobarid)	3
2. Lucifer se ženi. (Kobarid)	10
3. Dva brata. (Livek)	14
4. Štrijón. (Beneška)	20
5. Začaran grad in medved. (Livek) . . .	33
Mevše. (Kobarid)	38
6. Kurent. (Kobarid)	48
7. Mlinar, njegov kuhar in kralj. (Livek) .	53
8. O dobri pridrugi.	58

